

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Caput III. De Infidelitate, & peccatis contra Fidem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

Religionis, vel scandalo, teneri, si potest, & p
desse videtur, ad revocationem verbo, vel sc
sub mortali; quia qui causam mali dedit, tene
eam tollere, quantum potest. Quomodo aut
abnegans Fidem fiat Infidelis, Hæreticus, Apo
ta, jam jam videbimes *cap. sequenti.*

CAPUT III.

De Infidelitate, & peccatis contra Fidem.

SECTIO I.

Infidelitas generatim quid & quò duplex?

SUMMARIUM.

1. Infidelitas purè negativa est carentia Fidei in ho
pro tunc non apto habere illam.
2. Infidelitas privativa est carentia Fidei in homine
habere illam.
3. Dubium in Fide est suspensio mentis inter assensum
dissensum &c.
4. Deliberatè dubitans dubio positivo, seu positivè judi
rem esse dubiam vel minus certam, peccat mortalitè
& accedente pertinacia est formalis hæreticus.
5. Dubitans rerò negativè tantum, suspendendo
prorsus iudicium, esto peccare possit mortaliter con
præceptum tunc obligans, non tamen sit hæreticus.
6. Nisi voluntas imperet talem suspensionem ex motivo
ficultatum oppositarum ab intellectu.
7. Non verò si illam suspensionem imperet ex alio motivo.
8. Quid sit infidelitas positiva, materialis, formalis.
9. Quid Paganismus, seu Gentilismus, & qua commu
catio cum eis prohibita?

20. Quid Judæismus: & que communicatio cum eis prohibita?

21. Quid & quotuplex apostasia?

ASSERTIO I.

Infidelitas generatim dicitur peccatum vel defectus contra Fidem: Et sic latissime sumpta dividitur in negativam, & positivam, vel distinctius, in negativam, privativam, & positivam, Explico breviter.

S. I.

Infidelitas negativa: Ignorantia.

Infidelitas purè negativa dicitur carentia veræ Fidei in homine pro certo statu non apto habere Fidem ob impotentiam vel ignorantiam, prout est in carentibus usu rationis, pueris & amentibus &c. invincibiliter, vel etiam vincibiliter ignorantibus. Huc ergò spectat ignorantia tam invincibilis, quàm vincibilis credendorum. Ignorantia invincibilis & inculpabilis credendorum, aut est credendorum necessariorum ad salutem necessitate medii, ut unius veri DEI, & in communi sententia Christi, Mediatoris. ac SS. Trinitatis: & ob hunc homo etsi nihil peccet, tamen necessariò damnatur ob defectum medii necessarii ad salutem: aut est credendorum necessariorum ad salutem necessitate Præcepti tantum; & hæc à peccato excusat, cum sit omninò involuntaria, nec salutem impedit, cum non tollat medium necessarium ad salutem. E contra ignorantia vincibilis, & culpabilis credendorum necessariorum ad salutem semper peccatum mortale est, simplex
G 2 quidem

quidem in plebeis & subditis; duplex verò in
 storibus, Prælatibus &c. quorum officium est
 in Fide, & necessariis ad salutem erudire. De
 inquam: & quia ipse nescit necessaria contra
 ceptum scientiæ credendorum: & quia sic
 pabiliter non præstat suum officium contra
 tiam. Hæc omnia probata & declarata sunt
præced. Sect. 1. & 2. per totum.

§. II.

Infidelitas privativa: Incredulitas &c.

Est carentia Fidei actualis in homine ap-
 here, seu qui posset & deberet habere.
 Utpote, cui credenda seu Articuli vere
 sufficienter propositi sunt; etsi positivè non
 sentiat, vel assentiatur contrario: Et sic dicitur
 propriè *incredulitas*, ad quam proximè ad
 dubium in Fide. Incredulitas ergo est negati-
 luntaria assensûs prædicti præstandi rebus ve-
 ticulis Fidei sufficienter ad credendum propo-
 absque contradictorio vel contrario assensu.
 quidem, si absit pertinacia, simplex peccatum
 mortale contra præceptum affirmativum exer-
 di actum internum Fidei in casibus, in quibus
 ejusmodi præceptum obligat. Ut latè declaratum
 est *c. præced. Sect. 3. & 4.* Quòd si verò ejusmodi
 incredulitas conjuncta sit cum pertinacia, in
 quis nolit assentiri pertinaciter Articulis Fidei
 cienter ab Ecclesia ad credendum propositis,
 tunc revocatur ad infidelitatem positivam, ut
 si incredulitas universalis sit, & quoad omnia
 credenda.

credenda, ad Paganismum; si verò incredulitas particularis sit, & quoad aliqua credenda, pertinet ad hæresim. Aliquo ejusmodi incredulitatis genere (etsi aliqui excusare conentur) peccavit Thomas Apostolus, aliis Discipulis & SS. mulieribus oculatis testibus tam perleveranter attestantibus, & omnino sufficientissimè proponentibus Resurrectionem Christi, tamen noluit credere dicens: *Nisi videro &c. non credam*, Et audivit à Christo: *Noli esse incredulus, sed fidelis.*

§. III.

Dubium in Fide

Est suspensio mentis inter assensum & dissensum 3
 eade re vel Articulo ad credendum sufficienter proposito: adeoque dubius dicendus est omnis, qui propositâ sibi sufficienter Fide, vel Articulo aliquo Fidei, voluntariè & deliberatè suspensus manet, & de ejus veritate in seipso disputans nec illi, nec ejus opposito assentitur; si enim assentitur illi, jam non erit dubius, sed Catholicus: si assentitur oppsito, jam non erit rursus dubius, sed hæreticus.

Hic duæ quæstiones magni momenti resolvendæ sunt. *Prima*: an omnis deliberate in Fide, vel de aliquo Articulo Fidei dubitans peccet? *Secunda*: an etiam sit hæreticus? Ad conciliandas diversissimas DD. sententias, supposita necessaria distinctione dubii positivi & negativi traditâ in materia de conscientia dubia. *Tr. I. c. I. Sect. 4. n. 65.*
 Respondeo distinctè quatuor dictis.

I. Certissimum est omnem deliberatè dubitan- 4

G 3

tem

tem de quacunque propositione Fidei sufficienter ad credendum propositâ dubio positivo, qui nimirum actu positivo iudicat, res Fidei ab Ecclesia propositas ad credendum dubias esse, incertas & ambiguas, de quibus merito dubitari possunt, veræ sint, peccare mortaliter, & accedente pertinacia (*Sequit. sequent. explicandâ*) esse formaliter hæreticum; & hoc solum volunt DD. satis communiter indistinctè affirmantes dubitantem in se de esse hæreticum. Apud Azorium *l. 8. c. 9.* Toletum *l. 4. c. 4.* Laym. *l. 2. tract. 1. c. 13.* Et significatur *c. 1. de hæret. Dubius in Fide fidelis est, nec ei omninò credendum est.* Ratio Quia quicumque aliquem Articulum Fidei, ab Ecclesia receptum, in dubium revocat, sine dubio peccat contra Fidem, etsi enim non expressè ipsam Fidei veritatem, tamen ejus firmitatem & certitudinem essentialem tollit, & explicitè negat, consequenter accedente pertinacia, formaliter hæreticus & infidelis est: sed hoc facit dubitans liberatè positivè de aliquo Articulo Fidei, ut terminis patet: ergo &c.

- § II. Dubitans liberatè de Fide, vel aliquo Articulo sufficienter proposito, dubiò negativè tantum, qui nimirum disputans intra se de Fide, aliquo ejus Articulo solum voluntariè suspensus manet inter assensum & dissensum, abque omni iudicio positivo de certitudine vel incertitudine rei, etsi possit peccare mortaliter contra præceptum affirmativum Fidei, nimirum assentiendi *in interno*, rebus Fidei, sufficienter propositis

obligans, eum tamen non fore hæreticum, post alios expressè docet Filiucius *tom. 2. tract. 22. c. 6. q. 7.* Et hoc ipsum volunt alii DD. communiter cum Sanchez. *lib. 2. c. 7. n. 12.* indistinctè asserentes dubitantem in Fide non esse hæreticum. Et Ratio clara est: quia hæresis est error positivus, seu assensus falsus & pertinax contra Fidem vel veritatem revelatam: sed solùm negativè dubitans in Fide nullum habet errorem positivum, vel assensum & dissensum suspensus manet: ergò non est hæreticus, consequentur talis dubius, etsi hoc dubium suum exterius proferat, non incurrit hæresin externam, ejusque excommunicationem, sed dicere potest cum D. Augustino: *Errare possum, hæreticus non ero.* Advertunt tamen DD. periculum subesse, ne talis negativè dubitans & voluntariè suspensus manens de re Fidei, acquirat dubium positivum & pertinax, & sic concomitanter fiat hæreticus pertinax. Certè res est delicata & plena subtilis periculi, & mihi quoad hoc ipsum dubium negativum omninò placet necessaria alia distinctio, quam affert Cardinal. de Lugo *De Fide disp. 17. Sect. 5. & disp. 20. Sect. 1. n. 15.* Cum quo ulteriùs dico:

III. Etiam dubium negativum formaliter continet malitiam hæresis, vel infidelitatis, quando voluntas imperat suspensionem assensus in intellectu ex motivo difficultatum oppositarum ab intellectu, etiam per solam apprehensionem oppositarum absque judicio, quasi absterrita & veritatis periculum deceptionis vel falsitatis: eo ipso enim

voluntas implicite & virtualiter approbat contra
motiva contra Fidem, quæ non deberet apponi
bare, & suspensio sic subsequuta in intellectu ab
v. g.
voluntate denominatur mala verâ malitiâ hæreticâ
in Eu
vel infidelitatis, accedente nimirum pertinacia
ma
quâ quis nolit auctoritate Ecclesiæ induci ad assen
ex f
sum resolutum illius Articuli.
alicu

7 IV. Quando verò voluntas imperat suspen
citu
nem assensus in intellectu, non ex motivo
crass
modi difficultatum oppositarum, sed propter
tatis
causam, puta, quia vult modò aliis intendere
riox
quia non vult in re tanta modò fatigare caput
tion
vult melius inquirere motiva commodius; & c.
I
vius assentiendi &c. certè neque hæresis, ne
à D
ullum peccatum erit. Excepto casu, quo tunc
ran
geret præceptum affirmativum assentiendi
Ha
Fidei sufficienter propositis, quibus aliquis
riar
quam assensum præbuisse: semper enim loquimur
Infi
de rebus Fidei sufficienter propositis, non
na
infra explicando magis, nam quamdiu res vel
ptæ
articuli Fidei sufficienter propositi non sunt, non
quò
tunc nemo teneatur assentiri, de iis tam positive
tum
quam negativè dubitare fas est.
tia
& t

§. IV.

Infidelitas positiva: Paganismus, Judaismus, Hæresis.

3 **I**nfidelitas positiva est error vel assensus
tivus contrarius, vel contradictorius veritati
dei in iis, quæ Divina Fide credenda sunt: non
pote cum quis positive assentitur contrario,

contradictorio alicujus Articuli, vel propositionis à DEO revelatæ, & Divina Fide credendæ. v. g. non dari purgatorium, Christum non esse in Eucharistica. Dividitur in materialem, & formalem. Infidelitas materialis dicitur, quando quis ex sola ignorantia infallibilis veritatis assentitur alicui contrario veræ Fidei. Formalis verò dicitur, quando quis vel ignorantia culpabili & crassa, vel etiam cum sufficiente noticia veritatis, adeoque cum pertinacia assentitur contrario veræ Fidei, ut latius patibit infra in declaratione hæresis.

Infidelitatis positivæ ac formalis communitates à DD. cum D. Thoma 2. 2. q. 10. a. 5. numerantur tres species. *Paganismus*, *Judaismus*, *Hæresis*, scilicet penes diversos modos contrariandi, vel contradicendi veræ Christianæ Fidei. Infidelitas enim: aut contradicit veræ Christianæ Fidei totaliter, & nunquam ullo modo receptæ, & tunc est Paganismus, vel Gentilismus: quò etiam spectat Turcismus, ut supra insinuatum est: aut contradicit veræ Christianæ Fidei etiam totaliter, sed aliquando susceptæ in figura & typo veritatis, non in ipsa veritate expressè revelatæ; & tunc est Judaismus: aut denique contradicit veræ Christianæ Fidei in veritate susceptæ, non tamen totaliter, sed particulariter quoad aliquos Articulos; & tunc est hæresis, vel apostasia. Duo priora, cum vix ad praxin faciant in his partibus, strictim hinc tangam.

G 5

Paga-

Paganismus.

E *St infidelitas ante susceptam Fidem, ver*
Fidei universaliter contradicens. Et sic
 Pagani, maxime Turcæ, in propositionibus
 terialibus quibusdam credendis cum Christi
 conveniant, v.g. Unum esse Deum, esse futurum
 Judicium &c. non tamen conveniunt in ulla
 positione formali Fidei, quatenus scilicet
 nitus revelata est, sed solum quatenus propo-
 à suo Mahomete &c. quo differt Paganismus
 Judaismo & hæresi. Quoad communicationem
 cum Paganis breviter habendæ sunt sequentes
 gular.

I. Jure Divino positivo & Ecclesiastico
 hibitum est fideli communicare cum infidelibus
 seu paganis, in re quacunq; Religionis, ut
 doctrinis, ritibus sacris, cæremoniis ethnicis
 sub peccato mortali. 2. Corinth. 6. *Nolite
 ducere cum Gentibus.* Ratio est; quia talis
 pretativè abnegat Fidem signo, vel facto simi-
 do Paganismum, juxta suprâ generatim dicta.

II. Jure Divino & Ecclesiastico, &
 semper prohibitum fuit inire connubium
 infidelibus Fideli, quia Sacramentum esse
 lum ob impedimentum dirimens dispari-
 cultûs.

III. Communicare cum infidelibus in ad-
 nibus civilibus quibuscunq; cessante periculo
 subversionis, nullo jure prohibitum
 fideli.

Judæismus.

Est infidelitas post susceptam veram Fidem in 10
 figuris & signis eidem veritati clarè revelata
 etiam universaliter contradicens. Quoad com-
 municationem Fidelium cum Judæis tres similiter
 sint Regulae.

I. Communicatio in Sacris v. g. circumcisio-
 ne, seu agni paschalis, interdicta Fideli sub gra-
 vissimo peccato mortali, ob eandem rationem
 supra.

II. Nulla lege, vel privilegio concessum est
 Fideli inire matrimonium cum persona Judæa,
 in Judaica perfidia permanente, etiam sub spe
 conversionis illius, quia similiter esset sacrilegi-
 um, & Sacramentum nullum, ob idem impedi-
 mentum *culius disparitatis*.

III. Omnis conversatio, commercium, con-
 victus, famulatus Fidelis cum Judæis inducens
 vel modicum periculum subversionis in Fide, vel
 moribus, sub peccato mortali vitanda sunt Fideli.
Ratio: Quia periculum, quod reverà est modi-
 cum in conversatione ordinaria Fidelis cum alte-
 rius Sectæ hominibus, grave est in conversatione
 cum Judæis ob eorum perversitatem, perfidiam,
 invidiam, ac innatum quasi odium contra Chri-
 stianos, & ipsum nomen Christi. Unde tot Le-
 ges Ecclesiasticæ & civiles prohibentes omne com-
 mercium Fidelium cum Judæis: *Ne* (ut ait S.
 Ignatium Mart. Epist. ad Philipp.) *fieri videamur*
participes & socii eorum, qui Dominum occide-
vunt, & Apostolos ejus. Et Concil. Basileense
 Sess.

Sess. 19. ob id præcipit, ut cognantur Judæi
 stinctum habitum ferre, & in locis separatis
 tare. Similia alibi. Et pro putor! melius
 hodie observantur ab hæreticis, quam à Catho-
 cis. Denique licet ex dissimulatione Ecclesi-
 Magistratum hodie commercia cum Judæis
 mittantur Fidelibus, certissimum tamen est
 ges illas in vigore manere, & sub mortali ob-
 re, ubicunque subest vel modicum pericu-
 subversionis, vel scandali in Fide & moribus
 rationem datam.

Hæresis.

De hæc seorsim *Seçt. sequenti tota.*

Apostasia.

II *L* Atinè idem ac *discessio*, vel *defectio*: qui
 plex communiter assignatur à DD. à
 gione: à Sacro Ordine: ab Obedientia: & co-
 um gravissima, à Fide.

Apostasia, à Religione definitur: *Criminosa*
 & *mortifera*, *discessio à Religiosi Ordinis instituta*
sine animo revertendi. Apostasia, à Sacro Or-
 cum quis à statu Clericari, quem in manu Ep-
 pi edito continentia voto assumpserat, ad
 Matrimonii, & laicæ conversationis propriam
 etoritate se transfert. Apostasia ab obedientia
 alia est particularis, cum quis justis præceptis
 periorum suorum se opponit: alia universalis,
 cum quis ab obedientia Summi Pontificis &
 clesie universalis se subtrahit, & dicitur præ-
 nomine *Schisma*, de quo alibi. Verùm hæc
 nia non sunt hujus loci.

Apostasia à Fide, est discessio à vera fide in Bap-
 tismo assumpta explicitè professà. Unde Pagani,
 Judæi; ac etiam Hæretici ab infantia semper hæ-
 resin professi, non sunt Apostatæ, sed ille tantum,
 qui baptizati Fidem veram Catholicam semel pro-
 fessi sunt; & postea ab illa discesserunt. Dupli-
 citer autem considerari potest apostasia à Fide. I.
 Secundum terminum à quo, seu quatenus est di-
 scessus à vera Fide, & sic essentialiter non differt
 ab hæresi, sed solum accidentaliter tanquam ma-
 jus à minore, extensus à minus extenso; nam
 apostata simpliciter dicitur, qui Christum & Fi-
 dem Christianam, quam susceperat, penitus ab-
 negat: hæreticus autem non omnino negat totam
 Fidem, sed solum quoad aliquos Articulos. Un-
 de omnes poenæ in Jure in hæreticos decretæ etiam
 incurruntur ab apostatis, & insuper plures, ut
 docet Canonistæ in c. 1. De Apostatis: & Theo-
 logi communiter. II. Apostasia considerari po-
 test secundum terminum ad quem; ad quamnam
 scilicet Sectam se transferat Apostata à Fide tota,
 utpotè ad Judaismum, vel Paganismum, vel omni-
 modum Atheismum: ad quas species infidelitatis
 respectivè pertinebit apostasia, utique in confes-
 sione respicientis necessariò explicanda. Quòd si
 apostata à Fide Catholica transferat se solum ad
 aliquam Sectam hæredicam, Lutheranam &c. erit
 solum Apostasia à Fide particulari, & idem una-
 mero peccatum cum hæresi assumpta. Iterum ta-
 men in confessione explicanda erit circumstantia
 discessionis à Fide vera aliquando professà: eam
 id

110 Tract. II. In 1. Præcept. Decal. Cap. II.
id valdè augeat malitiam hæresis, saltem in
muni & tutiori sententia.

SECTIO II.

*Hæresis materialis, & formalis cum
Excommunicatione, & pœnis.*

SUMMARIUM.

12. Differentia inter ignorantem, errantem, & hæreticum.
13. Quid sit hæresis generatim?
14. Quid sit hæresis materialis? in ea triplex est gradus
seu triplici modo potest quis esse hæreticus materialiter.
15. Hæresis formalis quid? constituitur formaliter
materialiter per pertinaciam.
16. Quando quis dicatur hæreticus pertinax.
17. Pertinacia triplex gradus ex parte personæ.
18. Pertinacia triplex gradus ex parte objecti.
19. Tres resolutiones corollariæ.
20. Hæresis formalis est peccatum gravissimum, gravius
thanatismo, & Judaismo.
21. Ut quis incurrat excommunicationem in hæresis
hæresin latam, debet esse 1. hæreticus formaliter
(liter in hoc examinandus)
22. 2. Internus, & externus simul.
23. Scilicet hæresin internam voce vel actione manifestans
mala exterius distinctè ac assertivè manifestans.
24. Quando, seu quibus casibus fiat, vel non fiat hæresis
formalis, & excommunicationem incurrat
non incurrat?
25. Recensentur aliæ pœnæ huic excommunicationi
nexæ.

12 **N**Ota in materia Fidei multum differre
ignorantem, errantem, & hæreticum.
Ignorans in materia Fidei dicitur, qui ex mera
ignorantia veritatis assentitur errori alicui seu proprio

Seft. II. De hærefi materiali & formali. III

ioni erroneæ contra Fidem absque eo, quòd
ratione aliqua vel argumento moveatur; & non
assensurus, si veritas ei constaret, vel propone-
retur. Cujusmodi sunt innumeri, etiam inter
Catholicos. Hi planè neque hæretici dici pos-
sunt, neque errantes propriè, cum non for-
mali & positivo erroris motivo, sed merâ igno-
rantia rei ducantur. *Errans* propriè dicitur, qui
alicui errori seu propositioni erroneæ contra Fi-
dem assentitur, & adhæret ob rationes quasdam
sibi apparentes, cum imaginatione veritatis,
vel etiam pietatis, paratus tamen corrigi, si
ei veritas proponeretur: ac proinde neque hi hæ-
retici sunt formaliter, defectu pertinaciæ. De
his utrisque eleganter D. Augustinus Epist. 162.
Quis nescit illo tempore. (Arianorum) obscuris
verbis multos pauci sensu fuisse deceptos &c. Et
Qui sententiam suam quamvis falsam atque per-
versam pertinaci, animositate defendunt, præ-
sertim quam non audacia sua presumptionis pe-
pererunt; sed à seductis atque in errorem lapsis
parentibus acceperunt: Querunt autem contra
solicitudine veritatem, corrigi parati, cum in-
venerint, nequaquam sunt inter hæreticos depu-
tandi. Hæc D. Aug. Hæreticus denique pro-
priè dicitur homo baptizatus Christiani nominis
errori alicui contra veram Fidem voluntariè &
pertinaciter adhærens, ac correctionem exclu-
dens, ut mox latius. Et hinc communissima di-
visio est hæresis in materialem & formalem.

ASSER-

ASSERTIO II.

Hæresis materialis est hominis baptizati, *Fidem professi erroneus assensus contra quam veritatem Fidei ex sola ignorantia, errore proveniens, absque pertinacia voluntatis persistendi.* Hæresis formalis verò, est hominis baptizati, ac Christianam Fidem professi voluntarius, ac pertinax contra aliquam veritatem Fidei: Peccatum mortale gravissimum vius Paganismo, & Judaismo. Communis Theologorum.

Jam advertisti in utraque definitione, nus, in quo conveniunt hæresis materialis & malis; simul ac differentiam utriusque. plico.

§. I.

Hæresis generativa.

131. **E**st hominis baptizati. Hinc excluduntur Paganismus ac Judaismus hominum baptizatorum, ac Fidem Christi nunquam fessorum.

II. *Ac Christianam Fidem professi.* Excluduntur etiam baptizati; ac Christi Fidem nunquam amplexi, vel professi, utpote post baptismum in infantia susceptum, deinde educati semper infideles, Turcas, Judæos. At quid de Catholicis; qui ante Baptismum susceptum Fidem Christianam amplexi & professi sunt, & errori alieni contra fidem pertinaciter assentiuntur? Eos hæreticos affirmant multi. Plures negant; sed lis est de nomine.

Hi enim etsi in conscientia & fide DE I contra-
hant peccatum hæresis contra susceptam veram
Fidem Christi, in foro tamen Ecclesiæ, & in or-
dine ad censuras ac pœnas Ecclesiasticas propriè
hæretici non sunt; hæreticus enim propriè dici-
tur, qui ab Ecclesia, cujus membrum erat, con-
traria in Fide sentiendo se segregat; ut propterea
subjectus sit pœnis Ecclesiæ. Catechumenus, au-
tem ante Baptismum licet per Fidem susceptam
inchoativè membrum Ecclesiæ factus sit, non
tamen formaliter & completè, cum Fidem in
Baptismo solemniter professus non sit (est enim
Ecclesia Christi congregatio hominum Fidem
Christi solemniter professorum) consequenter
nondum subjacet censuris, vel pœnis Ecclesiæ.

III. *Contra aliquam veritatem Fidei*, seu ve-
ritati Fidei ex parte repugnans. Nam error con-
tra totam Fidem Christianam non hæresis, sed
Paganismus vel Judaismus erit, aut apostasia ad
illos, aut denique Atheismus perfectus.

IV. *Erroneus assensus*: seu error positivus,
nimirum assensus intellectus contrarius, vel con-
tradictorius veritati fidei. Excluditur omnis in-
fidelitas negativa tantum ignorantia, incredulitas,
dubium negativum, modo tamen explicato. *Seçt.*
præced. Quæ licet peccata sint contra præceptum
affirmativum Fidei de sciendis & credendis Arti-
culis Fidei, quia tamen Fidei veræ positivè non
contrariantur, vel contradicunt; hæresis esse non
possunt. Excluditur quoque hæresis, vel infidelitas
positiva externa tantum, quâ quis intus in animo

veram Fidem retinens absque assensu in confessione
 um, solum exterius verbo, signo vel factore assensum
 Fidem negat, & falsam Sectam provitetur. Hæc in
 enim quis interiùs assentiatur & iudicet, vel
 Christum non esse in Eucharistia: etsi vero qui p
 facto exterius ita significet, v. g. non genetiã
 etendo, non caput aperiendo, & consequens
 mortaliter peccet contra præceptum negantur.
 non negandi Fidem contra virtutem Religionis
 hæreticus tamen simpliciter non est: etsi plican
 sumptivè talis censi possit in foro Ecclesiæ legem
 infra de excommunicatione hæreticorum in res ri
 bitur. Atque in his terminis velut genere hæreticis
 potius materiali conveniunt hæresis *materialis* & *formalis*
formalis; & si in his terminis sistetur, & de &
 accedat pertinacia voluntaris re ipsa erit hæretic
materialis. Itaque

§. II.

Hæresis materialis

44 **E**st ejusmodi erroneus assensus contra aliquam
 Fidei veritatem ex sola ignorantia, & p
 rone proveniens absque pertinacia voluntaria
 eo persistendi, contra auctoritatem Ecclesiæ. Et quos r
 ignorantia illa, vel error potest esse aut incult
 lis, aut culpabilis & vincibilis, eaque vel Trinit
 vel lata, crassa, supina, vel denique etiam affectu
 & directè voluntaria. Ideò triplicis gradus dicitur
 qui possunt hæretici materiales. Certè
 elata

Primi gradus hæretici materiales sunt Catholici
 stiani, sive aliàs illam veram Fidem Catholicam

in confesse sectam falsam & hæreticam professi, qui
factore assentiuntur alicui errori contra veritatem Fidei
retur lex invincibili omninò & inculpabili ignorantia,
licet vel errore, adeoque absque omni pertinacia:
si vero qui proinde non tantum à crimine hæresis, sed
non generatim ab omni peccato contra Fidem immunes
consequuntur: & nisi aliunde deficient, salutem non exci-
negant. Tales sunt plurimi, maximè rudiores,
Religionem tantum inter Catholicos, præsertim in ex-
: etiam applicandis rebus Fidei sub recordibus Pastoribus
ecclesiæ legentes, sed etiam inter hæreticos: nam om-
orum ritè baptizati, sive à Catholicis, sive ab hæ-
enere hæreticis, postea verò inter hæreticos vel infideles
materialiter educati & continuò conservati, ubi de vera Fi-
, & de Religione Catholica, aut omninò nihil au-
erit hæretici, aut audiunt solum confutando, irriden-
do, blasphemando referri, aut non audiunt, nisi
absurda & infanda, ut Papam esse Antichristum,
bestiam, idolum, ut Deum adorari, adeoque ve-
ra invincibili ignorantia veræ Fidei Catholicæ la-
porant. Hi sanè retinent habitum Fidei in Ba-
ptismo infusum, qui non nisi per actum infidelita-
tis formalis amittitur: Deinde eas Fidei veritates,
quos nobiscum communes habent, unde de SS.
Trinitate; Verbi Incarnatione, aliisque mysteriis
Symboli, Fidei divina & supernaturali credunt.
Certè nisi aliunde peccent, à salute excludi mini-
mè possunt. Lege *D. August.* supra cit. Epist.
relata c. 126. dixit *Apostolus 24.9.3.*

Secundi gradus hæretici materiales sunt Ca-
tholici illi, qui scilicet Fidem Catholicam Ro-
manam

manam profitentur, atque Catholicæ Ecclesiæ
fallibilem Authoritatem in rebus Fidei propo-
dis agnoscunt, & tamen ex ignorantia vincuntur
& culpabili, etiam quantumvis crassas, lata,
na, opinionem aliquam contra Fidem veram
nent, eo ipso tamen, quo universaliter veram
dem profitentur, & Catholicæ Ecclesiæ Auctori-
tatem in rebus Fidei agnoscunt, non pertinaces
sed parati se corrigere, si contra Ecclesiæ sententiam
& definitionem esse sciant. Hi nimirum
culpabilem & crassam ignorantiam voluntarie
rantes in rebus Fidei mortaliter peccent
virtutem Fidei, quia tamen pertinaces non
hæretici tormales non sunt, neque ex communi-
cationes & pœnas hæreticorum incurrunt. In
presse. *D. August. Epist. 162. Turrecremata*
Alphonsus a Castro: aliique congestis
lib. 2. c. 7. n. 20. Vasq. 1. 2. disp. 1. 26. c. 2. Lay
lib. 2. traët. 1. c. 13. n. 2. Ratio mox infra dabitur.

Tertii gradus hæretici materiales esse possunt
iidem Catholici contra aliquam Fidei veritatem
errantes ex ignorantia etiam affectata, non
pertinaciter contra Authoritatem Ecclesiæ
solum ob tædium discendi, metum scrupulorum
vel similem causam. Addit Lugo *de Fide*
20. sect. 6. n. 190. & seq. etiam ac liberius errant
in Fide: etiam non sine aliquo maligno in-
fiam vel Pontificem affectu, secluso tamen
temptu Ecclesiæ quoad Auctoritatem, nimirum
adhuc parati se corrigere; fide contraria, nisi
propositione Ecclesiæ constaret. *Sis non erit*

resis formalis, sed peccatum infidelitatis negativæ contra primum Fidei præceptum affirmativum de scientia credendorum necessariorum ad salutem.

Ratio omnium est: quia quamdiu aliquis erga Catholicam Ecclesiam rectè affectus est agnoscens ejus infallibilem Authoritatem res Fidei proponendi, & paratus ab ea corrigi, tamdiu se non opponit pertinaciter Ecclesiæ, aut ab ea se separat, consequenter formalis hæreticus non est: Sed qui ex ignorantia culpabili crassa, vel etiam affectata ob dilcendi tædium, vel similem causam tenet errorem aliquem contra Fidem; v.g. non esse purgatorium, vel infernum ante extremum Judicium, eum utique derelicturus, si intelligat Catholicæ Ecclesiæ repugnantem esse, talis adhuc Catholicæ Ecclesiæ rectè affectus est; consequenter nec pertinax, rebellis, nec hæreticus est. Esset autem, si ignorantia esset affectata sic, ut novet veritatem inquirere, quia auctoritatem Ecclesiæ minoris æstimat, contemnit, liberè in rebus Fidei errare vult, ut de se patet. Quandocunq; ergo ignorantia affectata est ex maligno in Ecclesiam affectu, & contemptu Ecclesiæ quoad Authoritatem, ex falsa nimirum opinione de Authoritate ejus fallibili in proponendis rebus Fidei, atque ita ad liberiùs errandum, ut ita mente affectus, sit ut, etiamsi constaret de mente Ecclesiæ contraria, tamen nollet à sua opinione erronea recedere, tunc sine dubio erit hæresis formalis & positiva infidelitas, etiamsi talis ignorans alioquin Fidem

H ;

Ca-

Catholicam profiteretur: unde eos, qui affectatu, vel crassa ignorantia Fidem vel falsam profitentur esse veros formales hæreticos, mox dicam inferius. Ita cum alii *Lugo* citatim sic explicans *Sanchez, Vasquez, & alios* communiter indistinctè asserentes esse hæreticam, quando ignorantia affectata est ex proprio in Ecclesiam affectu, vel ad liberius credendum in Fide.

§. III.

Hæresis formalis.

Est ejusmodi hominis baptizati & Christiani Fidem professi contra aliquam Fidem tatem assensus erroneus, vel error voluntarius pertinax. Hic exprimitur ratio formalis constitutiva hæresis & hæretici formalis, &cluduntur omnes hæretici materiales tantummodo supra assignati.

Debet ergò hæresis formalis esse error voluntarius non tantum voluntario communi, quod ne peccatum debet esse voluntarium, sed voluntario aliquo speciali & pertinaci oppositi Fidei: nam sicut ad Fidem requiritur pius voluntatis inclinantis intellectum ad assentiendum veritati Fidei obscurè revelatæ; ita ad hæresim formalem requiritur prava affectio voluntatis assentiendum contrario, vel contradictorio, & pertinaciter contra Authoritatem Ecclesiæ proponentis talem veritatem: in qua pertinacitate consistit ratio formalis constitutiva hæresis formalis, & differentia essentialis ab hæresi

materiali tantum & cum sit tres gravissimi momenti, accuratus explicanda est ea,

Pertinacia.

Pertinax hæreticus dicitur, cum quis sciens suam sententiam vel Sectam esse contra Ecclesiæ Catholicæ Definitionem, nihilominus eam retinet, nimè paratus corrigi ab Ecclesiæ Autoritate, nisi forte evidenti ratione convictus, quacunq; te causa id faciat, sive ex contemptu & odio Ecclesiæ, sive ex superbia, vel contradicendi libidine; sive ex alio respectu vel affectu quocunq; : talis enim putat iudicium Ecclesiæ non esse sufficiens motivum credendi, suamque opinionem Ecclesiæ universalis Autoritati præfert, quæ est verissima pertinacia. Ita DD. communiter cum Layman. cit. lib. 2. tract. 1. cap. 13. Seu ut cum aliis brevius explicat. Coninch. hic disp. 18. dub. 7. à n. 78. quando quis etsiam si ei veritas Fidei sufficienter & credibiliter proponatur, ita ut de ea prudenter dubitare non possit, contrarium tamen iudicat, à quo nollet avelli quavis auctoritate, nisi evidenter convictus.

Unde valdè hic notandum 1. Ad pertinaciam hæresis minimè requiritur mota temporis, cum instanti fieri possit talis voluntarius & pertinax assensus contra Auctoritatem & propositionem Ecclesiæ. 2. Nec requiritur, ut quis talem sententiam erroneam mordicus teneat contra factum admonitionem ab Ecclesia in foro conscientiæ, in ordine ad peccatum hæresis & excommunicationis poenam incurrendam; licet id requiratur in foro

externo, & in ordine ad externas pœnas afflic-
 das, ut notat communis *DD.* sententia *Valentia*, aliisque cit. Lugo eadem *disp.* 2. *sec.*
n. 157. 3. Neque requiritur ad pertinaciam haereticis, ut quis cognoscat oppositum suæ sententiae
 esse verum, aut proponi ab Ecclesia infallibilis
 Authoritatem in rebus Fidei proponentis haereticis
 te; id enim ordinariè non agnoscunt hæretici
 impossibile est tenere actu contrarium simul
 mel, si quis actu agnosceret oppositum et
 rum, aut ut verum propositum ab Ecclesia
 libilem Authoritatem habente, ut cum aliis
 Lugo *cit.* *n.* 165. sed sufficit, quod alicui
 sita veritas & Ecclesiae infallibilis Authoritas
 cienter proposita vera sit, ita ut de ea ampli-
 tionabiliter dubitare non possit, juxta dicta
sect. 3. §. 2. Unde ulterius 4. Pertinacia haereticorum
 immediatè, directè & explicitè non est contra
 ritatem, aut veracitatem DEI, nunquam enim
 lunt agnoscere vel fateri hæretici se agere vel
 re contra veritatem revelatam, verbum, aut
 veracitatem Dei, quin potius contendunt suos
 res esse veritates revelatas à Deo per ipsum pu-
 putum verbum Dei; sed immediatè & directè
 pertinacia est contra Authoritatem & propo-
 nem Ecclesiae, quam possent & deberent ag-
 scere, tamen agnoscere pertinaciter nolunt
 tamen quia revera Ecclesia Catholica defacto
 fallibiliter sufficienter proponit veritates reve-
 à Deo prima Veritate, quod ipsi possent & de-
 rent agnoscere; eo ipso tunc pertinaciter repug-

lica Ecclesiæ, idè tamen errores suos nesciunt, quia veræ Fidei argumenta & rationes dubilitatis cognoscere culpabiliter omittunt, contemnunt, neque Ecclesiæ Catholicæ in Eidei proponendis infallibilem Authoritatem noscere volunt, sive deinde agatur in genere tota Religione, sive in particulari de hoc vel illi titulo Fidei. Hi sunt & manent verè hæreticæ males, ac hæreticorum pœnis subjecti: qui ipso, quo Sectam contradicentem Ecclesiæ Catholicæ palam profiteri pergunt, & in sua culpa crassa vel affectata ignorantia verum inquirere cognoscere culpabiliter omittunt, veræ Ecclesiæ se pertinaciter opponunt, & formales hæretici sunt. Communis DD. quos generatim loquitur rectè explicat Layman *cit. c. 12. n. 3. & c. 14.* disertè docet D. August. lib. 4. de Bapt. contra Donatum c. 16. inquit; *Constituamus duobus modis: unum eorum sentire id de Christo, v. g. Photinus opinatus est, & in ejus hæresi baptizari extra Ecclesiæ Catholicæ communionem. Alii verò hoc idem sentire, sed in Ecclesiæ Catholicæ baptizari, existimantem ipsam esse Catholicam: istum nondum hæreticum dico nisi manifestè sibi doctrinam Catholicam Fidei resistere maluerit, & illud, quod tenebat, elegerit; Quod antequam baptizaretur, manifestum est, illum qui foris baptizatus est, priorem. Itaque in hoc sola falsa opinio; in illorum etiam ipsa divisio corrigenda est: Sed in nostro ipsorum Sacramenti veritas repetenda.* Hæc S. Doctor.

Secundus, isque communis gradus hæresis formalis ac pertinacis est sentire contra Authoritatem & Definitionem Ecclesiæ, *veritate sufficienter proposita*, at nunquam adhuc agnita: tales sunt communiter hæretici in nostris partibus, saltem prudentiores & rerum periti. Habet enim Ecclesia Catholica pro se tot & tanta motiva, ut ejus notitia se ingerat etiam nolentibus, ut volentes nolentes sæpè farentur hæretici suam fidem esse quidem meliorem in vita, at nostram meliorem in morte; quare in mortis articulo eam facillè amplectuntur, re ipsa comprobantes se non veritatis studio, sed alio terreno affectu vel respectu duci ad hæresin amplectendam. Tales ergò quamvis sciant opinionones suas esse contra Authoritatem Ecclesiæ sibi sufficienter propositam, tamen velut oculis clausis avertentem intellectum ad sua motiva contraria, Ecclesiæ judicio stare nolunt, quòd eam, ejusque in rebus Fidei proponendis infallibilem Authoritatem agnoscere nolint, sed sua sapientia & rationibus nixi, sententias suas Catholice Ecclesiæ Definitionibus præferre audent, simulantes se velle corrigi, cum tamen re ipsa corrigi nec velint, nec possint, quamdiù Judicem superiorem in Fidei rebus agnoscere, & Ecclesiæ sensui & definitioni stare nolunt. De quibus S. Augusti. lib. de utilitate credend. c. 18. dicit: *Nimis amando sententiam suam, & invidendo melioribus, usque ad hæresis sacrilegium pervenire diabolica presumpcio est.*

Tertius gradus supremus ac pessimus, non tamen

men

men adeò communis, hæresis formalis ac nacis est sentire contra Authoritatem & prætionem Ecclesiæ, etiam *veritate jam agnitâ* te eorum, qui sciunt etiam convincibiliter ex pruræ rationibus, & alijs motivis suam sententiam esse falsam. sententiam verò Ecclesiæ veram hilominus odio Ecclesiæ vel Papæ, superbi malitiâ excæcati, contra propriam scientiam conscientiam suam contrariam docete & conantur. Tales fuerunt Hæresiarchæ Lutherus Calvinus &c. & modò ferè sunt ministri hæretici qui licet quotidie in Scripturis versentur, & Scriptura, maximè accedente ratione, & SS. PP. & antiquæ Ecclesiæ universalis consensu eos convincat, suâ tamen malitiâ Scripturâs contorquent, & falsas falsasque interpretationes comminiscuntur, sive ut docti appareant, sive ut populum convinciant. Hos meritò principaliter hæreticos finit S. August. l. c. *Hæreticus est, ut mea feruntur, qui alicujus temporalis commodi, & maiori gloriæ, principatusq; sui gratiâ novas & falsas opiniones gignit, vel sequitur, sciens utique, esse falsas.*

Dices: Si veritas Catholica ipsis sufficienter proposita sit, & maximè etiam cognita, quomodo possunt dissentire? & si sciunt suas opiniones falsas, quomodo possunt iis assentiri? Respondetur, quia facta quacunque positione, & etiam agnitione veritatis, & suæ falsitatis, ob nata tamen voluntate ex causis indicatis, inter se etum mox avertunt à consideratione motivorum veritatis, ac velut eorum oblitæ, motivis lucis

errorum toti incumbentes manent æquè ac magis obstinati in suis erroribus. Certum autem est, dum actu agnoscunt veritatem Catholicæ Ecclesiæ, & falsitatem suæ fidei, non posse tunc simul & semel aut veritati dissentire aut falsitati assentiri, quousque præfato modo intellectum à motivis veritatis avertant, & ad contraria motiva tota vi convertant. Quæ benè nota.

Aliter ex parte objecti crediti triplex potest assignari gradus hæreticorum formalium ac pertinacium. *Primus* est eorum, qui sentiunt contra veritatem aliquam, quam defacto sciunt ad Ecclesiam esse definitam, & ad credendum propositam, & oppositum esse damnatum, præfato modo agnoscere nolunt. *Secundus* est eorum, qui etiam ante definitionem Ecclesiæ adeò firmiter & tenaciter adhærent alicui opinioni suæ, ut positivè concludant, quòd etsi Ecclesia contrarium definiret, tamen acquiescere nollent: hoc ipso pertinaces contra Ecclesiam, & hæretici, etsi non contra veritatem illius Articuli v. g. Beatissimam Virginem esse non vel esse immaculatè conceptam, qui potest esse verus, tamen contra Articulum universalem, nimirum Ecclesiæ Authoritatem in rebus Fidei proponendis esse infallibilem. Tales etiam esse possunt inter Catholicos, v. g. in disputatione de dicta immaculatâ Conceptione Beatissimæ Virginis. *Tertius* est eorum, qui erroneè credentes aliquam sententiam esse de Fide definitam oppositam tamen tueri volunt: hi sunt formaliter hæretici, quod nimis sufficit, & non materialiter, cum re-

vera res non sit de fide, & definita ut error
putant. Denique de pertinacia ad hæresin re-
fita universaliter loquitur D. August. *Sapientia*
Epist. 162. *Qui in Ecclesia Christi moribus*
aliquid pravumque sentiunt, si correcti, ut
rectumque sapiant, resistant contumaciter, sicut
pestifera, & mortifera dogmata emendare non
sed defendere persistent, hæretici sunt.

COROLLARIUM.

19 **E**X dictis patet solutio unius, & alterius
questionis hic proponi solitæ. *Prima:* An
gans propositionem, vel conclusionem Theo-
logicam, scilicet ex una præmissa de Fide
altera lumine naturali nota deductam v.g.
conclusionem hujus Syllogismi. *Omnis homo*
rationalis: Christus est homo: ergo Christus
rationalis. Hanc, inquam, conclusionem negat
an ideò sit hæreticus? Affirmat *Canus*, *Valerius*
supra q. 11. n. 1. At rectius negant alii
communiter cum *Layman cit. cap. 13. num. 7.*
ratio est: quia talis vel agnoscit veritatem
premissarum, & bonitatem illationis, aut non
agnoscit? Si cognoscit, non potest negare con-
clusionem: si non cognoscit, non est ei sufficiens
proposita conclusio, consequentur eam negare
non potest dici hæreticus, nisi ita pertinaciter
negaret, ut facta quacunq; propositione etiam
Ecclesiam universalem, nollet tamen admittere.
Secunda questio. An revelationi divina
privatim factæ aliquis pertinaciter dissentiens
hæreticus? *Negant* aliqui apud *Sanchez lib. 1. c. 1.*

moral. c. 7. n. 13. Ipse verò cum aliis affirmat
 indistinçtè. Sed placet respondere distinçtè cum
 Layman cit. lib. 2. c. 13. n. 6. talem verè forma-
 liter & positivè esse infidelem; nam sicut omnis
 ille, qui ob Authoritatem Dei revelantis tanquam
 unum formale credendi motivum, veritatem
 aliquam prudenter & piè credit, verè fidelis est,
 fidei Divinæ actum exercet: ita huic oppositum
 formalem actum infidelitatis exercet, quisquis
 revelationi divinæ sibi factæ imprudenter & per-
 tinaciter dissentit. 2. Talem essentialiter non vi-
 deri differre ab hæretico: quia revelationem rei
 credendæ à Deo fieri publicè & privatim, non est
 essentialis, sed accidentalis tantum fidei, vel in-
 fidelitatis differentia. 3. propriè & in rigore lo-
 quendo talem non esse hæreticum formalem, nec
 hæreticorum pœnis subjectum: hæresis enim
 propriè est error contra fidem Catholicam, & ille
 propriè hæreticus dicitur, qui in dogmatibus
 fidei Ecclesiæ universali contumaciter resistit:
 talis non est in proposito; ergò &c. Hæresis ergò
 formalis & pertinax hæcenus explicata est

§. IV.

*Peccatum mortale gravissimum, gravius Paga-
 nismo, & Judaismo.*

Certum apud omnes. Docet imprimis ipse
 Christus Matth. 18. *Sic autem Ecclesiam non
 audierit, sit tibi sicut Ethnious & Publicanus.* Ubi
 licet de correctione proximi delinquentis sermo
 sit, constat tamen nullos esse magis incorrigibi-
 les,

les, atque Ecclesiæ monitionibus & doctrinâ in Ec-
belles, quàm hæreticos. 2. Petri 2. Hæreticorum
cuntur, *superinducere sibi celerem perditionem cand*
portare adversum se execrabile iudicium. Sic e-
perditionis, quibus caligo tenebrarum repleta
est in æternum: Et addit disertè Petrus v. 17. *Circum-*
anim refugientes coinquinationes mundi in
tionem Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi.
his rursus, implicati superantur, facta sunt
posteriora deteriora prioribus. Melius enim dicitur
illis non cognoscere viam Justitiæ, quam ac a
agnitionem, retrorsum converti aliquod illud mun-
ditum est sancto mandato. Ex quo facilis serv-

Ratio est: Pejus facit, qui Christo Salvatori ni pe-
cognito, ejusque sancto mandato & Fidei exco-
pta post agnitionem veritatis, & justitiæ fingi-
sum revertitur, quàm qui Christum Salvatorem pron-
& viam justitiæ nunquam agnovit: atque prof-
ticus baptizatus, & Fidei Christi instituta i. c.
Fidei & justitiæ recedit, cujus veram notitiam alii
nunquam habuit Paganus, vel Judæus: man-
error hæretici pejor, graviusque peccatum ad h-
quàm Pagani vel Judæi. Unde Paulus ad Timotheum
v. 10. statuit: *Hæreticum hominem post unam*
secundam correptionem devota, sciens, qui
versusest, qui ejusmodi est, & delinquit,
est proprio iudicio condemnatus.

Atque hinc vi potestatis à Christo collata
tro, ejusque Successoribus Principibus Ecclesiæ
Matth. 16. v. 19. *Quodcunque ligaveris super*
terram, erit ligatum & in cælis. Antiquissimus
U
eus,
tion
inc

in Ecclesia semper fuit, graves & obstinatos peccatores, sed specialiter hæreticos, excommunicandi, jam à tempore Apostolorum usurpatus. Sic enim Paulus I. ad Timoth. testatur, se Hymenæum, & Alexandrum tradidisse Sathanæ, quia circa Fidem naufragaverunt. Et hinc est.

ASSERTIO III.

Omnis hæreticus formalis internus, atque externus, qui scilicet hæresin animo conceptam voce vel actione mortaliter mala externis distinctè ac assertivè manifestat, ipso facto incurrit excommunicationem lata sententia, Papa soli hodiè reservatam, nec non alias pœnas excommunicationi per se, vel per accidens annexas. Hæc est prima excommunicatio Bullæ Cœnæ sic dictæ, quod singulis annis feriâ V. Cœnæ Domini publicè promulgetur Authoritate Pontificia, quam ex professo explicant Navarr. c. 27. n. 55. Tolet. lib. I. c. 19. Suarez De censuris disp. 21. sect. 2. & alii plures apud Sanchez lib. 2. moral. c. 9. Layman cit. c. 14. n. 1. Conditions autem requisitæ ad hoc, ut hæreticus incurrat eam excommunicationem in Assertionè expressæ, nunc explicandæ sunt.

§. I.

Omnis hæreticus formalis.

UT quis incurrat eam excommunicationem, requiritur, ut sit verus & formalis hæreticus, juxta definitionem hæresis formalis Assertionè præced. §. 3. latè explicatam. Minimè verò incurrunnt eam hæretici materiales tantùm, qui

scilicet errorem aliquem contra veram Fidem
 nent ex sola ignorantia crassa, supina, affectu
 absque tamen pertinacia contra Authoritatem
 clesie juxta dicta ibid. §. 2. Quales plerum
 sunt homines plebei & rusticani, rudes & simp
 ces apud hæreticos educati: Quos malè Confe
 rii vel Parochi inscii, aut laborem subterfugio
 statim remittunt ad alium habentem potestatem
 absolvendi ab hæresi, non sine eorum confu
 & errore: sed ipsimet prius examinare debent
 si solum errantes vel ignorantes, adeoque ma
 riales tantum fuisse hæreticos deprehendant
 necessariis Fidei instruere, & confessos absol
 debent. Istud autem faciliè deprehendunt ita
 minando.

I. Quàm diu est, ex quo de Fide nostra cogit
 & saltem dubitare inceperis de Fidei nostræ
 tate, & tuæ falsitate? Si nunquam ita cogit
 vel dubitavit, aut licet cogitaverit, vel dubit
 rit, veritatem tamen inquirere non potuit de
 instructionis veræ, cujusmodi plures sunt
 hæreticos & Lutheranos; simpliciter erit
 rans invincibiliter, adeoque hæreticus materia
 tantum primi gradus supra explicati, & sic
 necessariam instructionem absolvendus à qua
 Confessario approbato à reliquis peccatis.

II. Si verò ita cogitavit & dubitavit de sua
 dei falsitate, & nostræ veritate, quære ulterius
 an veritatem inquirere vel cognoscere studuerit
 vel culpabiliter neglexerit? Si ex tunc veritatem
 inquisivit, eaque utcunque cognitâ ad te acc

vel à te primùm veritatem cognoscere petit, habes rursus innocentem hæreticum materiale. Instrue ergò, & absolve. Sin verò veritatem inquirere culpabiliter neglexit; quære, ex quo motivo? Si solum ex tædio discendi, ob affectus & respectus humanos, ad liberiùs errandum vel peccandum &c. paratus tamen corrigi ab Ecclesia, si veritas proponeretur: rursus manebit ignorans, vel errans, etsi culpabiliter, ignorantia crassa vel affectata, non sine gravi peccato morali contra præceptum affirmativum Fidei de scientia credendorum, non tamen hæreticus formalis, sed materialis tantum secundi & tertii gradus supra explicati: ideòque adhuc post instructionem competentem, & confessionem, à quovis Confessario approbato absolvendus. Si verò neglexit inquirere veritatem ignorantia crassa vel affectata ex odio & contemptu Ecclesiæ, ejusque Authoritatis, cujus judicio stare noluit, jam erit hæreticus formalis primi gradus supra explicati, ideòque remittendus ad facultatem habentem.

III. Tandem quærat: an non subinde reverà agnoverit veritatem nostræ Fidei, & suæ Sectæ fallitatem, saltem sibi sufficienter proponi ad credendum, & tamen in sua Secta quacunq; de causa affectu vel respectu permanserit? Si sic: en habes hæreticum omninò formalem consummatum secundi aut tertii gradus supra explicati, ac proindè, si facultate eum absolvendi careas, necessariò remittendum.

Internus simul & externus.

22 **H**æresis potest esse aut interna tantum, aut externa tantum, aut interna & externa simul.

I. Hæresis interna tantum est error voluntarius & pertinax in Fide, sed intus reservatus in corde, & nullo modo, vel non sufficienter verbo vel signo externo manifestatus. Et licet talis hæresis interna verus & formalis hæreticus sit coram Deo, & in foro conscientiae, non tamen talis est in foro externo Ecclesiae, neque excommunicatio, nem, aut alias poenas spirituales ab Ecclesiasticis inflictas incurrit. *Ratio est:* quia Ecclesia non iudicat de merè occultis: quare talis hæreticus internus, qui hæresin suam nullo modo non sufficienter manifestavit exterius, à quo Confessario approbato absolvi potest & debet, ad alium remittendus, nisi fortè pro pleniori instructione.

II. Hæresis externa tantum dicitur error contra fidem, externo tantum signo, verbo, vel facto ostensus, servata intus veritate Fidei: ut qui pressè vel interpretativè verbo, signo, vel factum falsam Sectam hæreticam profitentur, vel potest tantum simulant, prout latius explicatum est in *ced. §. 4.* Et eiusmodi hæretici externi tantum licet revera coram Deo, & in foro conscientiae neque hæretici formales, neque excommunicati sint, sed simpliciter peccato mortali peccent contra præceptum externae confessionis Fidei.

quolibet legitimo Confessario absolvi possunt, per se loquendo: in foro tamen externo Ecclesiæ & pro hæreticis, & pro excommunicatis habentur, & pœnis Ecclesiasticis subjacere coguntur; quia Ecclesia judicat secundum exteriora, atque ex actibus externis propriis hæreseos, meritò præsumit actus internus hæresis, & punit, nisi oppositum aliundè constet & probetur. Et si talis pro hæretico & excommunicato publicè declaretur, tanquam talis & vitari deberet, & absolvi non posset, nisi Ecclesiæ reconciliatus.

III. Hæresis interna & externa simul est error pertinax contra Fidem, & intus animo conceptus, & foris verbo, signo, vel facto sufficienter manifestatus. Et ejusmodi hæretici interni & externi simul, ultra peccatum mortale gravissimum, incurrunt excommunicationem latæ sententiæ in ipso puncto, quo hæresin mente conceptam exterius verbo, signo, vel facto manifestant, & profitentur, sive in publico coram Communitate, & tunc dicuntur hæretici publici: sive in privato coram paucis, & tunc dicuntur hæretici occulti, clancularii, æque perniciosi, & excommunicati; per accidens enim est, tunc à nemine audiri. Hinc dicitur ulterius:

§. III.

Hæresin distinctè & assertivè manifestat.

Nimirum qui hæresin verò animò conceptam²³ voce vel actione externa distinctè significa-

cativa, & mortaliter mala, clariùs assertive
 festat, & profitetur. *Ratio*: quia Ecclesia
 nem excommunicat ut hæreticum, nisi pro
 peccatum mortale hæresis externum ac sensu
 non potest autem peccatum mortale hæresis
 externum, nisi quis hæresin internam animo
 ceptam, 1. exterius distinctè & determinatè
 nificat: utpote verbo vel scripto, signo vel
 vel omissione facti sive ex natura sua, sive ex
 stitutione, sive ex consideratis circumstantiis
 sonarum, loci, temporis, hæresin internam
 stinctè & determinatè significantibus. 2. E
 dem affectivè, seu animo asserendi ac profes
 suam hæresin, & non habeat aliam intentionem
 ut mox patebit: alioquin eo ipso non erit
 tum hæresis externæ, & consequenter. 3. *ne mortaliter mala*: quippe ab hæresi
 profecta vel imperata. Ita DD. passim cum
 chez *lib. 2. c. 8. num. 7. & 17. Layman lib. 2. c. 14. num. 3.* Quibus benè percipi
 est intelligere casus, quibus quis incurrat
 non incurrat eam excommunicationem. Nam

I. Non fit hæreticus externus formalis, &
 excommunicationem incurrit, qui suam
 sentem hæresin internam aperte manifestat
 festariò vel alteri solam consilii & instructio
 gratiâ: quia talis manifestatio, cum non fit
 mo asserendi, vel profitendi hæresin, sed
 veritatem inquirendi animo, non est actus
 lus, sed bonus, adeoque ab Ecclesia puniri

nã , præsertim tam gravi , non potest. *Communis*
cum Sanchez. Layman. cit. Item non incurrit ex-
 communicationem, qui hæresin internam manife-
 stat in somno, vel plena ebrietate, esto quis in ebrie-
 tate occidens hominem puniri possit, & etiam ex-
 communicationem incurrat. Dispar ratio est; quia
 hæresis consistit & completur in intellectu, & per
 verba externa solum significatur; non possunt au-
 tem verba significare hæresin, nisi præsentem, &
 consequenter prolatio hæretici dogmatis non po-
 test esse peccatum externum hæresis, nisi ab in-
 terno peccato hæresis directè procedat, & impere-
 tur: neque hîc sufficit voluntarium indirectum,
 licet enim sciat quis, se in ebrietate solere dispu-
 tare de Fide, & hæreticas suas opiniones effutire,
 quia tamen ea prolatio in plena ebrietate à præsen-
 ti peccato hæresis non procedit, nec consequenter
 præsens peccatum hæresis significat, non est for-
 malis hæresis externa, ut ex se patet. At verò
 homicidium, etsi præsupponat voluntarium inter-
 num, tanquam causam moralem, tamen consistit
 & completur in externo opere, & ideò est verum
 peccatum externum homicidii, etsi indirectè tan-
 tum & in sua causa sit voluntarium in ebrio: qui
 nimirum sciens se in ebrietate solere rixari, con-
 tendere, percutere &c. se inebriando voluntariam
 causam posuit homicidii secuti, ideòque in utro-
 que foro, & conscientiæ, & externo homicidii
 poenis ac censuris utpote excommunicationi & ir-
 regularitati &c. subjacet.

II. Hæreticus formalis externus fit, & excommunicationem incurrit, qui hæresi internam infectus, distinctè & exterius profitetur verbo scripto v. g. dicens, vel scribens Christum non esse verum hominem, non esse verè realiter in charistia &c. At non incurreret, si uteretur verbo vel scripto indifferenti, vel non determinante v. g. si actu sentiens Christum non verum Deum, solum diceret exterius: non est Deus: vel caput concuteret &c. aut episcopus internam hæresin scriberet signis aliis ignotis sibi soli cognitis; talis enim reverà non manifestat suam hæresin, sed occultam tenet male Sanchez. *c. 8. n. 8. & 10. Layman hic c. 14.* plures apud ipsos. Item non incurrit excommunicationem, qui apertè asserit se aliquando hæresin Lutheri sectatum esse, aut habere propositum sectandi: talis enim non manifestat, vel præsentem hæresin, sed solum præteritam, vel propositam futuram, cum quo stat, ut interea tamen Fidem in animo retineat. Sanchez *cit. n. 22. Azorius, alii cum Layman cit.* addentes talem justè puniri posse. Item non incurrit excommunicationem, qui dum scribit, disputat, legit, dicitur &c. pronuntiat hæresin, quam etiam ipse tenet interioriter, ipse tunc solum pronuntiat ut hæresin aliorum, nihil ad se referendo. Quemadmodum etiam si disputes de tali hæresi, quam reverà interioriter tenes, ita tamen ut ex tua disputatione non appareat, te verè ex animo & propria mente asserere vel approbare velle talem hæresin, sed solum

putativè loqui, non eris hæreticus externus, nec consequenter excommunicatus, ut etiam notavit Tamburin. cit. lib. 2. in Decal. c. 1. §. 4. n. 7. & 8.

III. Hæreticus formalis externus fit, & excommunicationem incurrit; qui suam actualem hæresin internam exterius *distinctè significat* signo vel factò, ex natura sua, ex institutione vel circumstantiis personarum, loci, temporis, hæresin significantibus, utpote, qui intus hæreticè credens Christum non esse in Eucharistia, Sacram Hostiam pedibus conculcasset, conspuerit, dum elevatur, vel transfertur, vel dum transit, genu non flecteret, caput non aperiret, ita quidem, ut appareat id fieri deliberatè, & non possit præsumi factum ex inadvertentiâ &c. Ut notant DD. communiter. Item qui hæresi Lutherana infectus interiùs, ordinariè frequentat eorum conventus, conciones, & maxime eo ipso, quo communicaret eorum cœnæ, coram eorum ministro matrimonium contraheret: Item qui nunquam aut rarissimè accederet Ecclesiam Catholicorum, statim temporibus Missam audire, communicare &c. negligeret, nisi adessent tales circumstantiæ, ut ejusmodi omissiones oblivioni, vel justæ causæ in foro externo adscribi possent. *Azorius, Toletus, alii cum Sanchez, & Layman cit. n. 4.*

IV. Idem omninò dicendum de eo, qui hæresi Lutherana, jejunia Ecclesiastica reprobante, infectus, diebus ab Ecclesia interdictis, carnem

comedit passim, sapius aut etiam semel
 tum, ita tamen, ut non appareat vel iusta, vel
 habilis causa excusans, vel saltem levitas,
 am Catholici quandoque jejunia violare
 illicite solent; sed ex indiciis ac circumstantiis
 evidenter appareat, eum nullâ aliâ causâ, quâ
 perversâ mente & hæretica id facere. Vide
preced. sub finem. Sanchez cit. n. 17. hoc
dicens: Si quis motus heresi interna, qui
licere esum carniū diebus prohibitis, tan-
quam carniū ederet, ut esus ratione parvitas
tantum veniale esset, non fore hæreticum
num, & excommunicatum; Sicut leviter &
ter tantum percutiens Clericum, excommu-
tus non est. Sed rectè notat Layman cit. n. 4.
 limitationem non esse universaliter in omni
 veram, cum possint quandoque tales circumstan-
 tiæ concurrere, ut etiam exigua comestio
 sufficiens sit protestatio hæresis: utpote si
 sa intentione explorandi ac discernendi
 publicè apponantur carnes, ut ex iis comedere
 discernantur à Catholicis: hic hæreticus
 tus sine contraria protestatione, vel modica
 iis comedens, et si peccet venialiter tantum
 tra Ecclesiasticam legem, ex Temperantia
 vo latam, tamen mortaliter delinquit, & ex-
 municationem incurrit, quatenus hæresim
 internam sufficienter manifestat, & protestatur.
 Ubi discrimen adverte esse inter peccatum
 num hæresis (quod solum consistit in signifi-
 catione, & manifestatione hæresis in animo compo-

quæ manifestatio etiam in levi materia sufficienter fieri potest, adeoque peccatum mortale erit) & inter peccatum externum percussio Clerici, quod consistit in executione malignæ voluntatis, qualis executio in levi materia non potest fieri, sufficienter ad peccatum mortale externum: esto interna voluntas percutiendi graviter peccatum mortale fuerit, & in Confessione explicandum sit, minime tamen excommunicationem inducit: quippe quæ fertur in percussioem externam mortalem, & non in solam malam voluntatem internam. Vide Navarrum in explicatione *Bulle cas. 1. n. 3.*

§. IV.

*Omnésque pœnas excommunicationi per se
vel per accidens annexas.*

Pœnæ excommunicationi per se annexæ, & 28
velut intrinsecæ sunt. 1. Seperatio à Corpore Christi & Ecclesiæ quoad meritum & quoad numerum. 2. Privatio usûs omnium Sacramentorum activè & passivè, excepto Pœnitentiæ. 3. Privatio suffragiorum Ecclesiæ communium omnium. 4. Privatio omnis confortii Fidelium, excepto casu necessitatis. 5. *Traditio Sathana in interitum carnis*, 2. Corinth. 5. Nam olim in Ecclesia primitiva excommunicati statim à dæmone vexebantur. 6. Exclusio à Regno cælorum, quod enim *ligatum est in terris, etiam ligatum est in cælis*, nisi per veram contritionem cum voto absolutionis, in foro Dei absolvatur.

Pœnæ excommunicationi maximè hæretico-

rum

rum per accidens annexæ, Ecclesiasticæ Irregularitas seu incapacitas ad sacros Ordines suscipiendos, & in susceptis ministrandum, & Privatio omnis Beneficij, Jurisdictionis, & Potestatis Ecclesiasticæ. 3. Privatio Ecclesiasticæ Libertatis. Pœnæ verò hæreticorum Politicæ sunt. 1. Confiscatio omnium bonorum. 2. Excommunicatio subditorum à juramento Fidelitatis. 3. Pœna capitis. De quibus, ad nostrum nihil spectantibus, consulendi Juristæ & Legum Doctores. De pœnis autem excommunicatorum in communi, ex professo agitur in materia de Censuris.

SECTIO III.

Communicatio Catholicorum cum hæreticis in crimine, Sacris, Matrimonij Politicis.

SUMMARIUM.

26. Mortaliter peccant, & excommunicantur communi-
tes cum hæreticis in ipso crimine hæresis, ut sunt
27. I. Eis in hoc credentes.
28. II. Eorum fautores.
29. III. Receptores, & defensores.
30. In causa hæresis: non autem in alia causa.
31. Quomodo, aut qualiter liceat, vel non liceat
communicare in sacris, v. g. concionibus, ex-
Baptismo &c.
32. Matrimonia Catholicorum cum hæreticis sunt
valida, mortaliter tamen illicita ob varia per-
33. Nisi rationabili causa excusentur.
34. Etiam quævis communicatio cum eis politica
lum subversionis inducens est sub mortali prohibi-
re divino, & naturali.

Credentes

27 **H**æreticis dicuntur, qui eorum erroribus quo modo assentiuntur, saltem impudenter & in confuso, v. g. dicendo vera esse, quæ ab illis hereticis, ille vel iste hæreticus contra Ecclesiam Catholicam docuit, vel dixit, etsi in partibus eorum errores vel ignorent, vel iis non advertant, cujus credulitatis signa sunt, si veritas heretici Fidem præbeas, eum de sua heresim libenter audias, approbes, ejus doctrinam apud alios laudes &c. Quamvis autem tales credentes ordinariè sint veri formales interni heretici (sicut formalis verus Catholicus est, qui Fidei Articulos implicite credit, credendo, quidquid Ecclesia credit,) adeo ipsa excommunicatione hereticorum feruntur, quia tamen ex istis actibus non potest ad hanc heresim conclusi, & res disputationi non potest, ne quis de horum hereticis credentes excommunicatione dubitare posset, eorum excommunicatione expressa mentio facta est in Bulla, cum tales ex natura sua pessimi, & saluti animarum, quæ Ecclesie perniciosissimi sint. Vide Navar. c. 27. n. 55. Toletum lib. I. c. 19. Sanchez c. 10. n. 2.

Fautores

28 **H**æreticorum dicuntur, qui aliquo favore præstant, quo eorum heresim immunis permaneat, aut illam liberius credere possint, exercitia sua hæretica, convicia, aut alia quæque ad heresim promovenda

peccantia exercere valeant. Ubi maximè peccant, & excommunicationi subjacent Principes, & Magistratus Catholici, qui hæreticos in suis terris grassari sinunt, non puniunt, cum sciunt, & possunt, non denuntiant, imò ad munia Reipublicæ promovent. Excepto ubi publica auctoritate ob gravem necessitatem, etiam inter Catholicos, sub Magistratu Catholico, hæretici tolerati debent, ut nunc est in pluribus locis Germaniæ.

Receptores, defensores.

Receptores hæreticorum dicuntur, qui hæreticos domo, vel alio loco recipiunt, & abscondunt, ne hæretici ob hæresin legitimè inquitantur: qui hæreticos ad domos suas admittunt, cum sciunt eos hæresin spargere, & diatatare, etiam sub mensa & inter pocula, maxime cum ad id quomodolibet cooperentur.

Denique *Defensores* hæreticorum dicuntur, mortaliter peccant, & excommunicationem incurrun, qui hæreticos in vel extra judicium quomodolibet defendunt, excusant, impediunt quacunque ratione, ne cum eis justitia fiat. Ubi gravissimè & dupliciter peccant ipsi Magistratus Catholici, & omissione justitiæ, & commissione favoris hæreticis exhibiti in perniciem animarum, & Reipublicæ Christianæ. Quæ omnia, quia in Germania, ubi hæretici tolerati sunt, rarè praxis sunt, obiter indicasse sufficiat. Latè videre poterit, qui volet, apud *Azorium*, Sanchez cit. c. 10. n. 4. & alios.

In causa haeresis.

30 **N**am extra causam haeresis quoad aliam re, favere, recipere, vel defendere haeresis ex his titulis, culpa non est. Comprehensio ergo solum credentes, fautores, receptores, fectores haereticorum formaliter, quatenus haeretici sunt, sive ut haeresin suam impunitius tenere, docere, ac diffundere possint, explicant DD. communiter cum Navarro *77. n. 5.* Ad hoc tamen non requiritur formalis & directa intentio propagandi haeresin, sed tantum indirecta & interpretativa, ita ut per excommunicationem incurrant, qui haeresin in causa haeresis favent vel auxilio sunt, sed non directa intentione promovendi haeresin, sed alio motivo: e. g. amicitiae, utpotè si Judex, testis, & debet, non capiat, non puniat haeresin, sive ex affectu amicitiae, vel consanguinitatis, vel ex tadio laboris &c. Sylvester *V. haeresis. Fautores.* Layman *cit. n. 5.* Item qui amicum vel consanguinitatis ergo haeticum recipiunt in domo in causa est, ne capiatur, vel puniatur. *let. Lib. I. c. 19. Tertium est.* Sylvester, *cit.* Et si contra sentiant Sanchez *cit. de haereticis. lib. 1. c. 1. §. 6.* requirentes formaliter favendi, ac fovendi, vel promovendi haeresin: quia alioquin non faveret haeticum amico, & consanguineo &c. ex alia obligatione humana: & per accidens est, quod reddat favorem haeresis. Sed hoc minus probatur. Sic enim vix essent ulli fautores, vel receptores

hæreticorum excommunicationi subiecti, nisi etiam ipsi sint formales hæretici, sicque illa specificatio Bullæ verè esset frustranea. Illud verò probabile, receptorem personæ conjunctissimæ, ut potest patris, filii, fratris, ne in manus justitiæ deveniat, etsi peccare possit, tamen excommunicationem non incurrere: quia personam ad eam conjunctam, & quasi eandem cum illo non defendere in tanto periculo, valde difficile. Ita *Vindaldus, Azorius* apud *Layman cit.* omninò probabiliter.

Magis adhuc probabile est, quod docet ipse *Sanchez c. 10. num. 9.* & ex eo *Layman c. 14. in fine.* Hæretici factorem, receptorem &c. non incurrunt censuram, nisi malus effectus vel eventus sequatur, sed requiri, ut ex tali favore vel auxilio præstito hæreticus v. g. liber evadat, hæresin liberius & latius effundat. *Ratio est:* quia quando in Canonibus Ecclesiæ fautor alicujus rei principaliter, & omnes cooperatores accessorie excommunicantur, hi excommunicationem non incurrunt, nisi effectu secuto, juxta communem DD. at qui hac prima excommunicatione Bullæ principaliter excommunicantur ipsi hæretici, accessorie verò solum eorum fautores, receptores defensores, ergò isti non incurrunt excommunicationem, nisi ex favore sive auxilio præstito sequatur malus effectus hæresis defensionis, & propagatæ. Contrarium tamen rursus probabilius censent *Sayrus lib. 3. c. 4. Castropalaus*, aliisque citatis, *Tamburinus §. 6. n. 7.* Quia talis ex parte sua posuit

146 *Tract. II. In I. Præcept. Decal. Cap. II.*
totam protectionem: ergò simpliciter fa-
receptor fuit, ideòque censuræ subiectus
priorem sententiam in conscientia tutam cen-

§. II.

In Sacris &c.

31 **C**ommunicantes cum hæreticis in sacri-
ticis, utpote in signis, ritibus, ca-
niis, & quibusvis aliis hæreticorum propri-
pote eorum conventiculis, concionibus,
&c. ordinariè & quasi uni ex ipsis assistentibus,
ordinariè & quasi uni ex ipsis assistentes &
divino peccant mortaliter, & possunt in-
excommunicationem: hoc enim proprie est
communicare operibus eorum malignis, quod
pere prohibet D. Joannes infra citandus.
abundè patet ex dictis. Nam tales ita com-
cantes in profanis eorum sacris, aut revera
sunt infecti hæresi, aut saltem credentes
tores hæreticorum: & tunc, cum suam
internam, vel pravum in hæresim affectum
vorem opere externo solemniter & proprie
nifestent, præter peccatum mortale, in-
excommunicationem Bullæ, ex modò dictis
denique licèt animo nullo modo sint affecti
resim, sed Fidem illibatam servant, tamen
lemni actu falsam sectam simulando, gra-
peccant, contra professionem externam
in foro externo pro hæreticis, & excommu-
habentur, ac pœnis hæreticorum subiacere
tur, ut jam sæpiùs dictum.

Dixi autem: *in sacris hæreticis*; nam in

atholicis per fe licet Catholicis communicare
m hæreticis toleratis, feu non vitandis, uti funt
ftri in Germania: licitè enim admittuntur ad
nciones, exequias &c. modò abfit periculum ir-
verentia, irrifionis, fcandali &c. idque maxi-
è, quando fperatur fructus & effectus aliquis
nus, prout fæpius compertum fuit. At verò
illo modo licet citra mortale cum eis communi-
re in Sacris Catholicis activè, ut eis aliquo mo-
o cooperentur; imò peccat mortaliter Catholi-
is, qui ad Baptifmum, vel Confirmationem ad-
beret, nedum Miniftrum, fed Patrimum hære-
cum, cum enim officium fit Patrini infantem vel
verum fulceptum quandoque, cum opus fuerit,
Fide enutrire, & confervare, fi hæreticum pa-
inum adhibeas præter fcandalum inde oriri foli-
am, eo actu cenferis perfidia illius confentire, &
tio tuo obligationem quandam ad hæreticum ac-
uiris. *Communis D D. apud cit.* Maximè verò
peccat mortaliter Catholicus Clericus, vel fæcu-
aris hæreticum excommunicatum admittens ad
participationem Sacramentorum, quia coopera-
ar, vel confentiret eorum peccato & facrilegio, &
hæreticus effet non toleratus, Clericus admit-
ens eum ad Sacra incurrit excommunicationem
aris communis.

§. III.

In Matrimonio.

Matrimonia Catholicorum cum hæreticis, 32
etfi fecundum Leges Ecclefia facta valida
K 2 fiant

fiant. (de quo alibi) tamen jure Divino & mat-
 riastico illicita sunt sub peccato mortali, nisi
 in aliquibus causis excusentur. *Ita omnes* Omnia
 Ratio sumitur primò ex jure Divino, quo graha
 homo sub mortali tenetur devitare pro peccati
 cula proxima peccatorum, salutis suæ: & con-
 matrimonii Catholicorum cum hæreticis. Illi
 nè pericula proxima, & multiplicia peccatorum
 & salutis. *Nam* rum

I. Est periculum maximum subvertendi
 Fide conjugis Catholici; sic enim in qua
 versatione familiari cum hæreticis tantum
 tur periculum, ut jure Divino vitari debeat
 mox dicetur, quantò majus erit periculum
 fo matrimonio cum hæreticis, ubi sunt diver-
 ne una, quàm facile, uxor violentiâ viri, hoc n
 leonciniis uxoris in Fide pervertetur; hoc d
 quidem periculosius. Unde Deus in veteri
 specialiter Hebræis prohibuit conjugia
 minis gentilibus ob evidentissimum pericu-
 subversionis. Deut. 7. v. 4. *Quia seducti*
tuum, ne sequantur me, & ut magis ser-
alienis. Et 3. Reg. c. 11. *Certissimè enim*
corda vestra, ut sequamini Deos earum.
 pertus nimium mortalium sapientissimus
 Et hic maximè urget præceptum Apo-
 Corinth. 6. *Nolite jugum ducere cum*
 Et: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab*

II. Gravissimum est periculum sub-
 prolium, quæ alterutro parente hæretico
 potestate paterna Patris hæretici, aut

divino & matris hæreticæ, vix fieri potest, quin pervertantur, aut saltem inficiantur. Sacrilegum autem actum est, si persona hæretica cum Catholica con-
 o, quo trahat ea lege, ut filii in Fide sequantur patrem
 pro hæreticum, filia verò matrem Catholicam, vel
 suæ: e contra.

III. Tertium periculum est, aut condescen-
 sionum perversæ charitatis, aut gravium dissensio-
 num: aut enim ejusmodi conjuges, conabuntur
 servare charitatem & pacem, & quid non faciet,
 vel tolerabit contra conscientiam maritus catho-
 icus in gratiam uxoris hæreticæ? Et quid è con-
 itari debet uxor Catholica ob gratiam & metum viri hæ-
 retici; aut uterque conjux conabitur tueri consci-
 entiam zelo Fidei & Religionis suæ: & quomodo
 hoc moraliter fiet absque frequentissimis & gravi-
 bus dissensionibus, rixis, scandalis mutuis, aliis-
 que peccatis, juxta illud D. Ambros. lib. I. de Ab-
 raham c. 9. *Quomodo potest congruere charitas, si
 desit Fides?* Ergò Jure divino & naturali illicita
 sunt ejusmodi conjugia de se loquendo.

VI. Accedit Jus Ecclesiasticum frequenter in
 Conciliis & Canonibus prohibens ejusmodi con-
 jugia. Concilium Laodicense cap. 14. inquit:
*Non oportet cum hæreticis universis nuptiarum fœ-
 dera celebrare, aut eis filios dare, vel filias, sed
 magis accipere, si tamen Christianos se fieri promit-
 tant.* Et in Concilio Elibertino canone 16. de-
 finitur: *Hæreticis, si se transferre noluerint ad Ec-
 clesiam, nec ipsis dandas Catholicas puellas.* Con-
 cil. Chalced. can. 14. *Non oportet cum homini-*

150 *Tract. 11. In 1. Praecept. Decal. Cap.* Cath
bus haeticis miscere connubia, & vel filio Elibe
filiis dare, sed potius accipere; si tamen p nis I
tur Christianos se esse futuros & Catholicos IA
prohibet latè Stephanus Papa Epist. ad Fr
Regem c. 46. Bonifac. VIII. c. *Decretum* Reg
ret. Et alibi, vide Laym. *lib. 5. tr. 10. p. 1.* verli

33 Dixi autem per se loquendo: *nifiration* satio
causis excusentur. Matrimonium ergo sitas
catholicae, ut & validum & licitum sit, retic
necessariò requiruntur. 1. Ut fiat secun perfo
ges Ecclesiae: videlicet secluso impedim nis,
rimente etiam juris Ecclesiastici tantum evit
Parocho & testibus, de quibus suo loco: redi
post Concil. Tridentinum receptum n har
nium esset nullum. 2. Requiritur, ut ab In h
tum fieri potest, excludatur periculum Cat
nis in Fide expresso pacto, ut conjugii fem
liceat securè & quietè in sua Fide permanerio.
que securitas salutis, & salus animae pra
est omni incommodo temporali, aut etia
modo. 3. Requiritur pactum expressi
educatio prolium in Fide & moribus man
conjugem catholicum, saltem usque a
pubertatis & emancipationis. Et quia h
bus stantibus revera adhuc subsunt mort
cula suprà enumerata, propter quae ju
& Ecclesiastico prohibita sunt ejusmodi
monia. Hinc 4. requiritur insuper causa
bilis excusans, qualis potissimum triplex
1. Utilitas spiritualis, utpote si conjux ha
promittat, vel certè magna spes sit illum

Catholicam amplexurum. Ita expressè Concil.
 Elibertinum, & Laodic. suprà allata, & commu-
 nis DD. cum Layman *cit. lib. 5. tract. 10. p. 4. c.*
 14. Marchant. *tom. 2. tract. 2. sect. 3. q. 11. in*
append. Qui huc refert connubia cum hæreticis
 Regibus & Principibus, si inde speretur con-
 versio Regnorum, protectio Catholicorum, ces-
 satio persecutionum. 2. Moralís quædam neces-
 sitas, utpote dum quis habitat in Regionibus hæ-
 reticorum prædominantium, nec faciliè reperit
 personam catholicam suæ qualitatis & conditio-
 nis, cui honestè nubere possit. 3. Gravis damni
 evitatio, utpote quia aliàs esset periculum exhæ-
 reditationis, proscriptionis, ruinæ totius familiæ,
 hæreditatis totius ad hæreticos devolendæ &c.
 In his & similibus casibus permittuntur connubia
 Catholicorum cum hæreticis, consultò tamen
 semper, cum fieri potest, Pontifice vel Ordina-
 rio. Attamen *Azorius, Sanchez, alii apud Lay-*
man. cit. rectè addunt in Germania & cæteris lo-
 cis, ubi hæretici tolerati cum Catholicis permixti
 sunt, id licere ex consuetudine, dummodò adsint
 conditiones quatuor enumeratæ.

§. IV.

In Politicis.

Omnis communicatio politica seu quæcunque
 conversatio, commercium, convictus cum
 hæreticis, unde imminet periculum subversionis
 Fidei, vel morum, Catholico Jure Divino & na-
 turali sub mortali est prohibita. *Omnes.* Ratio da-
 tur, & fundatur in ipsa Lege Divina, & naturali;
 K 4 quia

quia quilibet sub mortali tenetur vitare omnia
 rricula peccati & subversionis in via salutis, litica
 periculum maximè est in communicatione lum
 versatione, convictu cum hæreticis. Unde ubi
 S. Scriptura tam graviter prohibetur. Ad
Hereticum hominem post unam & secundam ticipis
reptionem devita scdens, quia subversus est tur
 Timoth. 2. prohibet Apostolus omnem con- tatib
 tionem & colloquium cum hæreticis dicens æstis
fana & inaniloquia devita, multum enim raro
ciunt ad impietatem, & sermo eorum, nom
er serpit, ex quibus Hymeneus & Philetis talis
qui à veritate exciderunt. Et alibi. S. ne m
 adhuc dilectus discipulus Joannes Epist. 2. tand
 venit ad vos, & hanc doctrinam non affer- fu co
 lite eum recipere in domum, nec AVE es da Ur
 tis, qui enim ei dicit AVE, communicat op D
 ejus malignis. Unde idem S. Joannes ad Cen
 Cerinthum hæreticum in balneis, exclam
Fugiamus, ne ruina domus opprimendo C
veniat, uti refert Irenæus lib. 3. contra hære- lum
 Peccant ergò graviter quicumque absque
 gitima causa continuis commerciis, convet- nec p
 ne cum hæreticis assuescunt: nam, licet absco
 minò pervertantur, tamen eorum more mod
 dos, errores &c. imbibunt, approbant, Ar
 & mores veræ Fidei aut obliviscuntur, aut
 æstimant, vel vilipendunt. Et execrandus est
 parentum, qui filios ad partes hæreticorum
 nant educandos, & consequenter necessarios
 quo modo inficiendos in Fide, vel moribus,

textu addiscendæ mercaturæ , conservationis po-
salutis, liticæ, studiorum &c. Cæterùm ubi abest pericu-
lum subversionis in Fide vel moribus , maximè
Unde ubi permixti vivunt hæretici cum Catholicis, nul-
la culpa erit communicare cum hæreticis in poli-
ticis aliàs indifferentibus. Ubi maximè excusan-
tur opifices juniores , qui artis suæ causâ in civi-
tatibus Imperii operas suas locant , alioquin parvi
æstimantur ; excepto semper (quod in his terris
rarò evenit) nisi esset hæreticus excommunicatus
nominatim denunciatus ; adeoque non toleratus ,
talis enim jure Ecclesiastico sub excommunicatio-
ne minori quoad omnem communicationem evi-
tandus est , extra casus Jure expressos , & hoc ver-
su contentos.

Utile, Lex, humile, & res ignorata, necesse.

De quibus vide Authores passim in materia de
Censuris.

COROLLARIUM.

Confessarius ergò advertens pœnitentem suam
ex conversatione cum hæreticis adire pericu-
lum Fidei, morum & salutis, debet ei injungere,
nec potest absolvere, nisi promittat devitare, vel
abscedere, quamprimum absque gravi suo incom-
modo fieri potest.

SECTIO IV.

Librorum hæreticorum Lectio, Retentio.

SUMMARIUM.

35. *Quomodo differant liber hæreticus, liber hæretici, &
liber prohibitus.*

R 5

36. Mor.

36. Mortaliter peccant, & excommunicantur
 37. Quicumque cujuscunque conditionis, sine factis Apostolica scienter legunt, retinent, & retinent Sc. librum hæreticum hæresin continentem
 38. Atque adeò ad incurrendam hanc excommunicationem debet esse 1 Liber hæretici; non alterius, Turca, Judæi &c.
 39. II Debet esse Liber. Ubi: qua censentur, & apprehendantur nomine libri?
 40. Debet esse Liber hæresin continens (Quinam
 41. IV. Aut de fide vel Religione tractans
 42. V Debet quis scire esse talem librum: unde tantum ignorantia invincibilis, sed etiam error crassa, & probabiliter etiam affectata excusatur ab excommunicatione.
 43. IV. Debet etiam legere intelligibiliter. Ubi: quis moraliter sic censetur legere, per se, vel alium, ipsum auscultando?
 44. Quæ quantitas requiratur, & sufficiat in tali ad peccatum mortale & incurrendam excommunicationem?
 45. Quando nam ita peccent, & pœnam excommunicationis incurrant retinentes tales libros?
 46. Quando nam eos imprimentes?
 47. Aut defendentes?
 48. Aliorum librorum sub mortali prohibitorum in se.

35 **L**iber hæreticus, liber hæretici, & liber bitus differunt sicut magis & minus patens. Liber hæreticus propriè dicitur & dicitur qui Religionis materiam tangens in toto, aliqua sui parte hæresin, vel contrariam Orthodoxæ sententiam continet, & ex merito hæretici docet; à quocunque sit compositus. Hæretici verò latius patens dicitur omnis

compositus & editus est ab hæretico in quacunque materia, sive Fidei & Religionis, sive alia. Liber prohibitus adhuc latius patens, dicitur omnia ille, qui in Indice Romano, Concil. Tridentino annexo, prohibitus designatus, vel adhuc legitime designandus est, à quocunque sit compositus, sive ab hæretico, sive à Catholico, & de quacunque materia tractet, sive Religionis, sive alia perniciofa, de quibus omnibus patebit.

ASSERTIO V.

Quicumque hæretici librum hæresin continentem, aut de Fide & Religione tractantem absque Apostolica Sedis Authoritate, scienter legunt, retinent, imprimunt, vel quomodolibet defendunt, jure naturali Divino & Ecclesiastico peccant mortaliter, & insuper incurrunt excommunicationem lata sententia Summo Pontifici reservatam. Omnes.

De peccato mortali constat *in primis* jure Divino naturali, quod sub mortali culpa prohibet omne periculum proximum peccandi, maximè in Fide & Religione, adeoque etiam prohibet legere libros hæreticorum, saltem hæresin apertè docentes ob gravissimum periculum subversionis: nam si teste Apostolo hæreticorum sermo serpit ut cancer, & venenum diffundit, sanè eorundem sermo in libris scriptus, quo intimiùs penetrat lectus, eò magis inficit, & velut serpens in silentio mordet. II. Jure verò Ecclesiastico idem sæpiùs & severissimè prohibetur sub excommunicatione, aliisque pœnis solis peccatis mortalibus debitis di-

ver-

versis constitutionibus Pontificum Pii IV. *constituit. 77. Sixti V. constituit. 74. Clement. VIII. constituit. 36.* quas lege in Bullario Romano Canonum. denique Bulla Cœnæ prima excommunicatione librorum hæreticorum, consequenter etiam fulminat legentes eorum libros. Illius Bullæ sic habet; *Excommunicamus hæreticos libros hæresin continentes, vel de Religione tractantes sine Authoritate nostra, & Seais Apostolicis scienter legentes, aut retinentes, imprimis seu quomodolibet defendentes ex quavis parte publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel modo.* Hæc Bulla, distinctè satis exprimens conditiones requisitas ad incurrendam hanc excommunicationem, & nunc breviter explicandas.

§. III.

37 *Quicumque sine facultate Sedis Apostolicæ*
 Cujuscunque conditionis, dignitatis, & conditionis, probitatis existat, atque, ut loquitur Bullæ Pontificum, quacunque dignitate, & auctoritate, etiam Episcopali, vel Archi-Episcopali fulgeat. Quamvis enim respectu alicujus particularis personæ, doctrinæ, probitate, & constantiâ, præditæ nullum esset periculum, quod ejusmodi libros hæreticos, quia tamen Ecclesia advertit sub tali prætextu quemlibet possit præsumere, & sic plurimos seduci, sicque populo Christiano gravia pericula subversionis comminere, hinc rectè universaliter, doctis personis & indoctis lectionem librorum hæreticorum prohibuit, præter personas idoneas à Sede Apo-

lica specialiter deputatas, vel deputandas. Ratio fundatur in communissima sententia DD. quod nimirum cessante fine adæquato legis in una particulari persona, non ideo cesset lex eam obligare, quia lex principaliter fertur propter bonum commune totius communitatis, & non propter bonum privatum hujus vel illius: ut si Magistratus præcipiat, ne quis denoctu arma portet propter periculum rixarum, homicidiorum, etiamsi quis ob senium, vel mores pacatissimus, esset extra omne periculum rixarum, adhuc obligatur lege ob dictam rationem; eadem ratio à fortiori est in proposito. Insuper tamen si fatear non improbabilem esse sententiam multorum DD. nominatim *Diana*, variis locis apud *Tamburin. cit. c. 1. n. 38.* nimirum quando cessat totus finis adæquatus legis in una persona particulari, tunc in illa cessare obligationem legis: saltem in foro conscientiae: esto ita in aliis: at in proposito nostro vix unquam potest cessare finis adæquatus legis prohibentis lectionem librorum hæreticorum (moraliter loquendo) nam præterquam, quod difficile videatur cessare omne periculum subversionis in lectione illorum librorum: reverà periculum subversionis non est totus adæquatus finis illius tantæ prohibitionis: est enim etiam 1. hæreticorum contemptus ex exterminatione eorum librorum enascens: est 2. evitatio, quantum fieri potest, omnis communicationis cum illis etiam in scriptis; est 3. ut ipsi, cum videant sua scripta à Fidelibus non legenda, à scriptione cessent. *Accedit*

cedit obedientia & reverentia tam severis
 cilioꝝ & Pontificum Decretis debita: quæ
 gò nunquam cessat finis adæquatus illius
 bitionis, non est aperienda janua, quæ ejusmodi
 bros impunè evolvere possit, etsi putes, (conce
 quandò vel quis certus erit?) te in pericula
 non lapsurum. Verùm quia nulla ex sine Episcopo
 nulla regula sine exceptione. Ex sententia Pontificum
 ehant. Tribunal. parte 2. tract. 2. Sect. 4. Pontificu
 dub. 1. probabilissimâ epichia excipiendi
 Archiepiscopi, & Episcopi in locis, ubi
 Apostolica aliter proviſum non est, quibus
 ex officio competat autoritas legendi, contem
 di, condemnandi errores & libros hæreticos
 siquidem Apostolus ad Titum 1. inter
 nes Episcopi maximè requirit, *ut possit ex
 in doctrina sana, & eos, qui contradicunt
 guere: Quomodo autem arguet eos, qui con
 dicunt, si non licet eorum doctrinas falsas legi
 Idem ibidem in generali regula etiam probabi
 mâ epichia excusandum censet Theologum,
 fessarium, vel Concionatorem ab omni peccato
 & consequenter etiam ab omni censura incul
 da, si ob rationabilem causam, utpote ad examina
 dam citationem hæreticam, ad satisfaciendam
 bio justè interrogantis, ad convincendum hæ
 cum ex proprio suo, vel sui hæresiarchæ lib
 specialiter quando speratur inde vincere, & in
 moram non patitur, nec patet recursus ad
 qui habet licentiam legendi ejusmodi libros
 maximè si inde speretur bonus effectus ad*

severis versionem alterius errantis, ut meritò lex Charitatis
 debita: quibus debeat vincere legem Ecclesiasticam, legat,
 quantum ad id opus est, librum hæreticum. Lay-
 nan antem *lib. 2. tract. 1. c. 15.* epychiam hanc
 concedit cuilibet viro docto & prudenti in Ger-
 mania legendi in libro hæretico, locum quæren-
 do ad alium convincendum, si certò speret inde
 convertendum. Neque obstat, quòd Bullæ Pon-
 tificum prohibeant ejusmodi libros legere *quavis*
causa, quovis ingenio, vel colore: nam præter-
 quam, quòd causæ allatæ non sint coloratæ, sed
 veræ & reales, ac in Charitate fundatæ, istæ par-
 ticulæ potiùs ad defendentes, quam ad legentes li-
 bros hæreticos referendæ sunt. Ut monet *Mar-*
chant. l. 6.

§. II.

*Hæretici librum hæresin continentem, vel de
 Religione tractantem.*

AD incurrendum ergò hanc excommunicatio-
 nem ex parti libri lecti requiritur. 1. Ut
 hæretici sit. 2. Liber sit 3. Hæresin contineat.
 4. Aut saltem de Religione tractet, etiamsi hære-
 sin manifestam non contineret. Percurramus bre-
 viter singula.

1. Hæretici &c.

Seu ab hæretico compositum librum. Non enim hic comprehenduntur libri Infidelium, Turcarum, Judæorum, & quorumlibet non baptizatorum, quantosvis errores continentem

tra Fidem, quia non sunt liberi hæretici multò minùs libri Catholicorum hæreses res tantùm, imò hæresin continentés, etiam hæreticorum scholiis, & magnis quidem, imò adhuc enim absolute sunt libri Catholicorum. Cuius summa D. Thomæ simpliciter est eorum copiosissimas annotationes ipso corpore non inseruerit Cajetanus. Non ergo excommunicationem incurrunt, qui in libro auctoris Catholicus, v. g. *Bellarmini, Becani* &c. hæreticorum extrinsecas ad verbum relatas legit, etiam præsentatione vel affectu hæresin discendi. Juxta munem DD. Navarr. c. 27. num. 56. *Sicut cit. num. 27. Azor. Layman. lib. 2. tr. 1. c. 1. alii.* Ratio est: quia lex Canonica non prohibet lectum, sed factum legendi librum hæreticis autem non legit librum hæretici, sed Catholicus, adeoque non incurrit censuram, si mala intentione peccet graviter. Idem dicitur de his, qui in libro alicujus S. Patris, S. Patris Catholicus, vel quovis alio, alias non prohibet legit adjecta scholia, vel annotationes hæretici, ut sæpè occurrit: quia similiter liber simpliciter non est hæretici, sed Catholicus, modò antea dictum; *ita cit. ex communibus.* licet liber alicujus Catholicus etiam ex more hæresin contineat, legens tamen non incurrit excommunicationem ob eandem rationem, ut ex communi cum aliis notat *Layman.* et specialiter opera *Origenis & Tertulliani* &c. pertas hæreses contineant, tamen ob

doctrinam, & quia modò illarum hæresum non est periculum, ab Ecclesia omnibus, saltem prudentibus & intelligentibus permittuntur.

II. Librum.

E Animirum quantitate compositum, ut verè censetur liber, sive magnus, sive parvus, dummodò verè liber sit prudentis iudicio. Decem foliorum magnitudinem requirunt aliqui apud *Tamburin. cit.* sive totus simul compactus, sive solùm pars libri seorsim legatur: imò ut ex communi rectè monent *Sanchez & Layman, cit.* etiam si solùm legatur præfatio ad lectorem, seu epistola dedicatoria, aut index annexus libro hæretico, saltem totas propositiones continens; sunt enim veræ partes libri, & mentem authoris hæretici, ac totam summam libri continent, & sæpè perniciosiores lectu, quàm magna aliqua pars corporis ipsius libri. Adde etiam: sive impressus illè liber sit, sive manuscriptus, dummodò sit per modum operis completi, & per modum libri typis mandari soliti. Ita cum pluribus *Suarez disp. 30. De Fide sect. 2. Sanchez lib. 2. moral. c. 10. n. 35.* Quia etiam manuscripta hominis, libri vocantur, & æquè perniciofa sunt. Quamvis de hoc disputet *Tambur. cit. §. 14.* satis benè suadens, legentes talia manuscripta hæreticorum non incurere hanc excommunicationem latam in legentes libros hæreticorum; fatemur tamen incurere alias excommunicationes Pontificum, latis in legentes libros prohibitos, sed in praxi perinde

est. at quid de legente solum brevem scripserit
 epistolam vel concionem hæretici v.g. apud
 alicujus revocationem solemnem, seu ut
 professionem, impressam seorsim, quæ
 pars alicujus libri hæretici, nec in forma
 cujus libri, vel tractatus redacta, saltem
 rem 10. foliis, ut determinarunt aliqui
Tamburin. supra. Suarez. proximè, cit. cen-
 lem incurrere etiam censuram, eò quòd
 hibitio sit favorabilis Fidei, ideòque exten-
 non coarctanda ad propriè dictum librum,
 maximè quia eadem ratio periculi militat
 opusculis minutis hæreticorum, quæ in
 libris. Sententia planè tutior. Sed miti-
 cendum cum *citt. Sanchez, Layman, Mar-*
Tamburin. quamvis certum sit talem jure
 naturali posse peccare, & sæpè peccare
 periculi, cui se moraliter exponit, probè
 tamen non incurrere excommunicationem.
 tivo è contra est: quia licèt illa lex prohibens
 rabilis sit Fidei, absolutè tamen odiosa est
 libertatis humanæ, & per consequens strictè
 pretanda intra rigorem verborum & restrin-
 da ad propriè dictos libros: atqui una talis
 va scripta epistola, concio hæretica &c. quæ
 non est liber, nisi fortè ad quantitatem decem
 liorum accedat: ubi tamen benè notandum
 lia legentem, etsi non incurrat excommuni-
 nem, latam in legentes libros hæreticos,
 tamen incurrere excommunicationem ejus-
 Bullæ, ut latam in credentes, faventes vel de-

entes hæreticorum; si nimirum ejusmodi scriptis credant, consentiant, faveant, eam vel eorum auctorem defendant, idque exterius exprimant, juxta dicta supra.

III. Hæresin continentem : &c.

Nimirum ex mente Authoris hæretici expressè tractantem : idque etiamsi exigua sui parte hæresin contineat, cætera bonas materias tractet. Imò Sanchez *sup. n. 35.* censet, quòd nemo quis habeat talem librum hæretici, in quo solum legatur una vel altera hæresis, etiamsi illas omnino deleat, eradat, vel elaceret, non possit tamen deinceps legere, sed adhuc sub censura prohibita debere existimari : quia particularis expunctio non tollit communem libri prohibitionem. Dubium tamen est de ejusmodi libris hæreticorum, quorum principale & totale argumentum bonum est, tamen obiter & per accidens hæreses & errores continent, ut sunt verè libri Historici hæreticorum, utpote maximè *Censuratiorem Magdeburgerium, Aventini, Sleidani, Münsteri &c.* Unum præcipuum illorum intentum fuisse videtur statim Ecclesiasticum & Mönasticum convellere & denigrare; ideoque prohibentur sub mortali in Indice 2. classis. At an etiam comprehenduntur in Bulla coenæ sub excommunicatione reservata? Sanè valde conformiter verbis Bullæ affirmant Suarez *part. 3. tom. 5. disp. 21. Sect. 2. n. 10.* Sanchez *lib. 2. c. 10. n. 34.* & alii : Bulla enim disertè sub disjunctio-

prohibet libros hæreticorum, qui aut hæretici
 tinent, aut de Religione tractant: ergò & c.
 men Germanus Moralista Layman cit. c. 11.
 censet in nostris partibus Bullam cum tantum
 re non esse receptam: & opposita praxis est
 proborum, qui tales libros sine scrupulo
 & retinent; quare cessante periculo excusantur
 non tantum à censura Bullæ, sed etiam à pro-
 ceptione Indicis & peccato.

*11. Ant de Fide, & Religione tractan-
 tem & c.*

41 **U**tpote Sacram Scripturam interpretari
 Commentariis, Postillis, Concionibus
 stiones Theologicas disputando, de Fide,
 Dei, & Sanctorum, Justificatione, Sacramentis
 stata Clericorum &c. Etiam si contingeret
 tum sit, in tali libro nullum errorem contra
 Orthodoxam concludi, nihilominus Ecclesiam
 flissimè prohibet sub mortali & excommunicatione
 tione, partim in justissimum odium & abominabilem
 tionem hæreticorum, quòd nolit filios in
 illa turbida aqua bibere, & putrido luto
 garitas colligere; partim etiam ob periculum
 remotum, & omnem occasionem lapsus
 dendam; hæretici enim semper sunt hæretici
 quamvis in aliquo libro apertè hæresin
 ceant, semper tamen venena stillant, & ipsi
 si & modo loquendi legentis animum
 escant, ut aut in persona hæretici sibi
 ceant, aut ad alias doctrinas & libros hæreticos
 animum apponant, undè gravissima sæpè per-

incautis eveniunt. Cæterum hæresiarcharum & hereticorum, qui nominatim damnati sunt, ut Lutheri, Calvini, Zwinglii, omnes omnino libri prohibentur Regulâ 2. Indicis, sive de hæresi, vel Fide aut Religione, sive de quacunque materia tractent. Sed de alia materia indifferenti, ut sunt libri hæreticorum Philosophici, Juridici, Medici, Grammatici, qui nec hæresin continens, nec de Fide vel Religione tractant, omnibus permissi, vel saltem prohibiti non sunt. De libris prohibitis universim dicam seorsim inferiùs in fine.

§. III.

Scienter legunt.

I. Scienter.

UT pote duplici scientiâ seu notitiâ, & Juris, scilicet esse prohibitum legere ejusmodi libros hæreticorum; & facti, nimirum hunc esse alicuiusmodi librum hæretici prohibitum. Excusat ergò omnis ignorantia opposita juris vel facti, prout docetur in materia de Legibus. Nimirum 1. excusat ignorantia juris vel facti invincibilis vel culpabilis, sicut ab omni peccato, ita consequenter à pœna excommunicationis. 2. Omnis ignorantia culpabilis levis excusat à mortali, consequenter etiam excusat ab excommunicatione, quæ non potest infligi, nisi propter peccatum mortale. 3. Omnis ignorantia culpabilis etiam crassa, supina, etsi non excuset à mortali, excusat ab excommunicatione incurrenda propter istam particulam scienter, revera enim

L 3 non

non legunt *scienter*, qui quantumvis crassior
 rantiâ ignorant, hunc librum esse hæreticè
 prohibitum. Secus censet communis
 de ignorantia affectata, eò quòd ignoran-
 tia affectata æquiparetur scientiæ, & sic tales
 æquivalenter legant *scienter*. Tamen
 bile & tutum est, etiam ignorantiam
 excusare ab excommunicatione ratione
scienter, dummodò non sit cum ingenti
 tate conjuncta, ut cum *Sanehez cit. Bonacini*
Stropalao docet *Tamburin. cit. lib. 2. c. 1.*
 27. Et ego alibi *tract. 1. c. 2. De actib. h. m.*
a n. 38. Ratio bona est: quia quando lesi-
 nitur sub hujusmodi terminis: *qui scienter*
sulò temerarie, ausu temerario hoc fecerit
 non videtur solùm requirere ipsam meram
 gressionem legis ad incurrendam pœnam
 etiam contemptum aliquem & contumaciam
 quod saltem verissimillimum est in censuris
 finaliter & principaliter feruntur ad frangendam
 contumaciam: atqui talis contemptus & con-
 tumacia non potest stare cum ignorantia
 cunque, etiam affectata: nam in rigore
 rum *scienter*, & consequenter contumacia
 facit, qui ex quacunque etiam affectata igno-
 rantia facit: ergo &c.

II. Legunt &c.

43 **U**Tique moraliter & intelligibiliter.
 I. non legit moraliter, nec confes-
 hujus prohibitionis pœnam incurrit, &
 percipit sensum libri, utpote sola voce legens

alieno idiomate ignoto; at verò legit moraliter, qui gnarus idiomatis solo visu & mœe librum hæreticum percurrit, ideóque excommunicationi subiacebit; quia ad moralem in dropriè dictam lectionem non est necesse, ut verba ore tenùs proferantur. II. Non legit maliter, qui alterum legentem librum hæreticum ipsum solum auscultat, ideóque non incuit censuram latam in legentes libros hæreticorum, quia reverà ipse nullo modo legit, quamvis peccet mortaliter, quatenùs se eidem cum gente periculo subversionis exponit, & possit currere excommunicationem ejusdem Bullæ latam in credentes, vel faventes hæreticorum, quando nimirum doctrinæ hæreticæ audæ serió complacet, favet, assentitur. At contra III. verè legit moraliter, qui alteri famulo, g. vel puero, sive intelligenti, sive non intelligenti tradit librum hæreticum legendum coram se, ut ipse audiat, verè, inquam, legit moraliter, etsi per alterius ministerium: nam quòd quis per alium facit, per se facere censetur. Nec dubium est, Ecclesiam & Pontifices etiam hos comprehendere voluisse in censura; nam aliàs quilibet in fraudem legis ageret, censuramque subterfugere facillimè posset: atqui secundum Jura & Canones *c. ult. de Regul. Juris in 6.* casus, per quem lex eluderetur, semper censetur prohibitus per ipsam legem, seu per illius dispositionem comprehensus: non quidem casu unà cum præcipiente, etiam spontè legens & intelligens excommunicationi subiacet,

cebit, notat DD. communiter, me
annes. Contra rursus IV. Non legit
nec consueverit incurrit hanc excommuni
nem lata in legentes libros hæreticorum
alteri tradendum librum hæreticorum
mittens, iam suadens vel mandans, ut pro
gat: quia pena vel censura lata in facientes
comprehendit mandantes, suadentes, confes
tes, &c. nisi exprimantur, cum lex penal
est interpretanda sit. Attamen talis ma
potest incurri, & plerumque incurrit ex
communicationem, ut latam in fautores vel
fores hæresis, scilicet, maligno affectu
res, præcipiat, et suadeat alteri legere pe
tem librum.

III. Legunt &c.

44 **U**tique in quantum aliqua etiam
moraliter, & sufficiente ad peccatum
le, tantamque consequentem poenam: nam
ctione librorum hæreticorum legentem a pe
mortali, & consequenter ab excommuni
incurrenda excusari ex parvitate materia
apud omnes in confesso est. At quænam
feri debeat materiae parvitas? Quænam no
tans? notabilis? hoc opus, hic labor est.
Sanè regulariter intolerabilis est sententia
letilib. I. c. 19. n. 4. & aliorum asserentium
etiam vel alteram lineam legere scienter in
hæretico sufficere ad incurrendam cen
eò quòd perfecta hæresis etiam in uno verbi
tineri possit. Sed rectè respondet Layman

§. f. in lege præsertim pœnali spectari id, quod communiter, non quod rarò contingit: communiter autem non imminet grave periculum ex tam modica libri hæretici lectione. Dicit autem *regulariter, communiter*; nam rectè observat *Tamburin. cit. n. 35.* quòd si pauca lineæ vel versiculi continerent totam doctrinam hæreticam, propter quam liber fuit proscrip-tus, certò non posse liberari à peccato & censura, qui illum locum scienter, deliberatè, & consultò legeret; cùm enim illæ pauca lineæ sint tota causa prohibitionis tam gravis libri, inobedientia non levis, sed gravis cen-teri deberet, ideòque etiam censuræ obnoxia. Econtra generaliter nimis laxè *Sanch. Rodrig. Sa.* aliique apud *Dianam part. 5. resolut. 42.* integram paginam majoris voluminis hæretici pro parva materia à mortali & censura excusante admittunt.

Principaliter ergo ratio habenda est finis præcepti sub excommunicatione prohibentis lectionem librorum hæreticorum, nimirum ad cavendum periculum subversionis in Fide. Piacet judicium nostri Patris *Marchantis Trib. tom. 2. tract. 2. q. 2. concl. 1.* non esse hic attendendum materialem parvitatem penes numerum linearum, vel paginarum magnitudinem, sed morale periculum subversionis ex materia, quæ legitur contra finem præcepti: v. g. aperit quis librum hæreticum, & primo statim intuitu, in primo vel altero §. advertit hæresin, vel errorem contra Fidem, & nihilominus, sive ex malitia, sive ex curiositate, vel

levitate pergit, hic legens etiam pauca
 omninò peccat mortaliter, & anathematizatur
 quia & periculo se se expoluit, & contra vo-
 nem legis processit. At verò talis advertit
 teriam esse indifferentem, Catholicis con-
 præsertim historicam, politicam sine hære-
 errore, etsi pergat legere unam, alteram, vel
 paginam, *post factum* non est condemnandus
 cati mortalis, nec consequenter excommu-
 nitionis incursum; quia revera respectu totius
 & finis præcepti materia parva est, cum
 periculum subsuerit. Dico tamen *post factum*
 non enim suadendum est uti hæc licentia
 ro propter periculum, quod subesse facile
 nam ut ex Apostolo iteratò inculcatum: *Hereticorum sermo serpit ut cancer.* Quod si
 quis in libro hæretico à principio quidem
 ret legere multum, vel totum opus, & *post*
 facto tantum legeret parum intra limites præ-
 materiae modo definitæ, quacunque de ca-
 terius non perexerit, peccasset quidem mor-
 ea modica lectione, ratione internæ inten-
 tionis mortalis, seu in affectu; at non peccasset
 literatione executionis externæ, seu in ex-
 ideòque non incurreret censuram; quia
 non punit intentionem internam malam, seu
 cutionem, & lectionem externam, secundum
 mnes. Verum

IV. Legunt &c.
 45 **U**Tique rationabili *epichia* excipiendi
 casus urgentis necessitatis, vel gravissimæ

litatis, prout de Episcopo, Confessario, Concionatore innuit. §. 1. in fine.

§. IV.

Retinent, imprimunt, vel quomodolibet defendunt.

Post ipsos legentes etiam excommunicantur ii, qui juxta haftenus clara dicta, *librum haereticum haeresin continentem, vel de Religione tra-* *stantem scienter.*

I. Retinent.

Omnis enim persona singularis absque aucto-
ritate Pontificis librum haeretici retinens, non tantum formaliter ad lectionem & usum sui, vel aliorum, suo vel alieno nomine, sed etiam materialiter tantum, v. g. ad ornatum, ob antiquitatem, vel aliam quamcunque causam, adeo ut Sanchez lib. 2. moral. c. 10. à n. 32. neque excuset aromatarios, librarios &c. qui similiter libros minimè ad legendum, sed ad involvendum aromata, libros vel alias merces retinent. Sed nunquid etiam tetinentes pro usu à posteriori? credo Sanchez dictorum, quod sic, nisi fortè ita dilaceret totum, ut nullus sensus indè legi possit. Sed credo Germanos non admittere tantum rigorem. *Ratio est:* Quia Ecclesia & Pontifex simpliciter prohibet asservare tales vel illos libros volentes illos penitus aboleri, cum eorum asservatio semen quoddam sit, & conservatio haereticae Fidei, & continuatio occasio praesentibus & posteris eos legendi cum periculo lapsus. *Communis D. D.*

Sax.

Sanchez, Layman. alii cit. Interim tamen
 missa semper parvitate materiae excusante,
 sanè majori in retentione, quàm in lectione,
 longè minor si culpa retinere, quàm legere
 culat enim parvitas moræ, vel temporis in
 nendo, imò etiam longior mora justa, dum
 Etatur tempus opportunum tradendi Inquisi-
 Ordinario, vel Confessario, vel Superiori
 ecclesiastico. Denique quibus Auctoritate Apo-
 lica licitum est legere libros hæreticos, unde
 tiam licere debet eos libros retinere, saltem
 que illa licentia durat, quæ moderno stylo
 non solet concedi, nisi ad quinquenium,
 ptis semper pestilentibus libris *Nicolai Ma-*
velli, & Caroli Molinei, & tractatibus de
 logia judiciaria: quo elapso & ipsi jubentur
 libros extradere, nisi nova licentia impetrata
 Sed hoc intellige de personis privatis: nam in
 mania ob permixtionem hæreticorum tolerari
 rum licet in Collegiis, Conventibus, Monasteriis
 eos libros seorsim asservare, etiamsi actu non
 esset, qui habeat licentiam eos legendi, dum
 dò subinde adesse soleat, ut observat *Layman*
 sæpè cit. Unde notanter dixi initio: *omnis*
sona singularis.

II. Imprimunt.

46 **P**Eccant hi, & excommunicationem incurrunt
 runt quomodolibet ad impressionem libri hæ-
 retici scienter propinquè cooperantes. Ut
 qui librum imprimendum tradit. 2. Typo-
 graphus qui librum accipit. 3. Qui typos ordi-

4. Qui imprimit. 5. Corrector, qui corrigit folia, ut emendata prodeant, nam & hic censetur imprimere, dum ad emendatè imprimendum concurrit, præterquam quòd jam legat, si intelligat, librum hæreticum, vel partes. *Communissima apud Sanchez cit.* Cæterùm qui solum expensas facit ad impressionem, qui describit exemplar ad imprimendum, qui characteres, atramentum & similia facit, ut ferat impressoribus, etsi hi fautorum hæreticorum censuram incurrere possunt, non tamen ut imprimentes; cum remotè satis concurrant ad impressionem; idemque à fortiori dicendum de Bibliopegis & Bibliopolis ejusmodi librorum jam impressorum; nam nullo modo imprimunt, sed solum ut retinentes, vel hæresifaventes censuram incurrere possunt.

III. Quomodolibet defendunt.

Utpote qui librum ejusmodi hæreticum ut talem, seu quatenus opus hæretici est, commendant, laudant, defendunt, tuentur verbo, scripto, facto impediendo, ne in manus inquisitoris tradatur, comburatur &c. uti explicant *Tolet, Sayrus, Suarez, Sanchez, alii.*

APPENDIX.

De Lectione aliorum librorum prohibitorum.

Libri in Romano Indice sub peccato mortali (quippe ob periculum subversionis in Fide & moribus, ceu causam gravissimam) prohibiti sunt triplicis classis

I. Pri

§. I.

Primæ classis prohibiti sunt libri omnium hereticorum de Religione tractantes, ac hæreticos continentés (illi ipsi, de quibus hæctenus vel de his si publice suspecti, eò quòd contineant propositiones, seu doctrinas: 1. *Hæresin sapienter* quibus scilicet hæresis tacilè inferri potest. 2. *Malè sonantes*, quæ licet in sensu Catholico ligi possint, sæpius tamen in sensu hæretico solent. 3. *Temerarias*, seu insolentes, quæ communem rationem & auctoritatem. 4. *Calumniosas*, seu causam erroris, vel lapsus in Fidei, & morum præbentes. Hi omnes libri hereticorum editi, & in posterum edendi prohibentur sub peccato mortali, & excommunicantur reservata summo Pontifici, idque proprie auctores hæreticos; damnato enim auctoritate certo genere, puta Religionis damnata cetera omnia ejus scripta in eodem genere, scilicet de Religione tractantia, quam Regulam tradit Gregorius. c. *Fraternit. de hereticis*.

§. II.

Secundæ classis sunt certorum; & tertie incertorum Auctorum etiam Catholicorum libri prohibiti ob contentam doctrinam erroneam, suspectam, periculosam in Fide & moribus Fidelium. Hi ergo libri prohibentur non propter auctores, sed propter errores contentos tantum; aliqui absolute & perpetuo: alii conditione & restrictione, donec expurgati prohibentur sub mortali. Sed tunc & illi tunc

qui in Indicem relati sunt, vel fuerint, prohibentur etiam sub excommunicatione non reservata, à qua quivis Confessarius absolvere possit. Notat tamen Layman *hic c.* 15. n. 18. Indicem illum apud nos in Germania non esse cum tanto rigore receptum, quantum ad excommunicationem.

§. III.

Ulterius prohibentur absque omni dubio sub mortali omnes libri de magia tractantes, *Regul. Indici.* Item libri omnes tractantes de astrologia judiciaria. *Clem. VIII. constit. 20. Urban. VIII. const. 13. & 14. in Bullario.* Item omnes libri cujuscunque authoris res obscenas & lascivas ex professo tractantes *Reg. 7. Indici*, uti sunt *Aureus Asinus Apulei, Ametistus &c.* Permittuntur tamen libri Poëtarum Ethnicorum ejusmodi materiam continentes ob sermonis elegantiam & proprietatem, ita tamen ut pueris non prælegantur, vel præbeantur, nisi purgati: quod hos tamen libros legentes nulla extat censura excommunicationis, sed solum contrahitur peccatum mortale, si materiae & periculi gravitas addit.

§. IV.

Regulâ quartâ etiam probibetur sub mortali ne fideles laici legant Biblia vulgari idomate sine Episcopi, Inquisitionis, aut alterius Superioris licentia. Item ne legant controversias contra hæreticos vulgari lingua editas. Item ne disputent publicè vel privatim cum hæreticis; quod etiam sub pena excommunicationis prohibetur jure communi.

communi c. quicumque Tit. de hæreticis
 rum licet hæ prohibitiones æquissimæ sint
 iis parum vel nihil utilitatis, multum autem
 culi subsit laicis, tamen in his nostris Regi
 receptæ minimè, maximè quoad lectio
 bliorum, ut meritò dixerit Serrarius in
 menis Biblicis c. 20. q. 3. *Non puniuntur
 laudantur, qui in Germania nostra nullam
 peticâ facultate, Biblia vulgata & vernaculâ
 quâ Eckii & Dierenbergii legunt. Sic ille
 versionibus Lutheri, Calvini, aut aliorum
 eorum intelligendum, quæ ob corruptelam
 quam libri hæreticorum in 1. classe, & sub
 municatione reservata prohibitæ manent.*

CAPUT IV.

De Spe Theologica, & peccatis positis.

Spes apud Philosophos significat motum
 passionem virtutis appetitivæ tendentem
 num absens, ut arduum assequendum.
 Theologos proportionaliter Spes significat
 tem illam Theologicam, quâ voluntas tendit
 bona supernaturalia, maximè verò in ipsa
 tudinem, ipsûmque Deum, quatenus est
 mum Bonum nostrum, utique arduum
 assequendum. Dividitur ut cætera virtutes
 habitualem, quæ est habitus infusus di
 inclinans ad sperandum bona supernaturalia

rum per accidens annexæ , Ecclesiasticæ Irregularitas seu incapacitas ad sacros Ordines suscipiendos , & in susceptis ministrandum. 2. Privatio omnis Beneficij , Jurisdictionis , & Potestatis Ecclesiasticæ. 3. Privatio Ecclesiasticæ Libertatis. Pœnæ verò hæreticorum Politicæ sunt. 1. Confiscatio omnium bonorum. 2. Excommunicatio subditorum à juramento Fidelitatis. 3. Pœna capitis. De quibus , ad nostrum nihil spectantibus , consulendi Juristæ & Legum Doctores. De pœnis autem excommunicatorum in communi , ex professo agitur in materia de Censuris.

SECTIO III.

Communicatio Catholicorum cum hæreticis in crimine , Sacris , Matrimonij Politicis.

SUMMARIUM.

26. Mortaliter peccant, & excommunicantur communi-
cantes cum hæreticis in ipso crimine hæresis , ut sunt
27. I. Eis in hoc credentes.
28. II. Eorum fautores.
29. III. Receptores , & defensores.
30. In causa hæresis : non autem in alia causa.
31. Quomodo , aut qualiter liceat , vel non liceat
communicare in Sacris , v. g. concionibus , ex-
Baptismo &c.
32. Matrimonia Catholicorum cum hæreticis sunt
valida , mortaliter tamen illicita ob varia per-
vicia.
33. Nisi rationabili causa excusentur.
34. Etiam quævis communicatio cum eis politica
lum subversionis inducens est sub mortali prohibita
re divino , & naturali.